

Grænselandet hitter

Mød Rikke Thomsen
og Greta Schenk

Side 22 og 26

Tema:
Tyskland
og Norden

Side 12

Dannevirke
fra fødselsattest
til 1864

Side 6

Hovedstaden og
det danske mindretal

Side 38

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Dannevirke – Danmarks fødselsattest **6**

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

Illustration: Femern A/S

- 4 Nyt fra grænselandet**
- 5 Den nationale følelse er helt naturlig**
Leder af Peter Skov-Jakobsen, formand for Grænseforeningen.
- 6 Myten var stærkere end volden**
Interview med museumsleder Lars Erik Bethge, Dannevirke Museum.

- 12 Tættere på hinanden**
Norden og Tyskland får mere tilfælles i disse år
- 13 Mange fælles interesser**
Norden og Tyskland er forbundet økonomisk og sikkerhedspolitisk

- 17 Tyskland er interesseret i Norden**
Kulturelt er interessen for hinanden større sydfra end nordfra
- 22 Sønderjysk – med glimt af tysk og storbyjysk**
Interview med Rikke Thomsen om hendes seneste album 'Makværk'

Norden og Tyskland – tættere på hinanden

De nordiske lande og Tyskland rykker tætte på hinanden. Med Femern-forbindelsen bindes Norden og Tyskland bogstaveligt talt sammen et nyt sted. Men deler vi de samme værdier?

12

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

Hovedstaden og grænselandet

Anders Kaare har boet hele livet på Frederiksberg og er en grænselandets mangeårige støtter

38

26 Danmark er mit hjem nu

Musiker Greta Schenk er fra Husum i Nordtyskland og har boet 12 år i Danmark

35 Kunst kender ingen grænser

Studierne trak sydslesvigske Janosh Heydorn til København.

38 Med kærlig hilsen

Den danske hovedstad støtter det danske mindretal syd for grænsen

43 Alle danskes dronning

Kommentar ved Grænseforeningens direktør, Hanne Sundin

44 Det sker i lokalforeningerne

48 Franciska Clausen fejres med jubilæumsår

Foto: SSF

Det danske mindretal fejrede det danske tronskifte i hele Sydslesvig. På billedet ses et fyldt Flensborghus, hvor Sydslesvigsk Forening (SSF) var værter.

Tronskifte gav stor opmærksomhed

Det danske mindretal i Sydslesvig oplevede stor medieopmærksomhed i årets første to uger i forbindelse med dronning Margrethes abdicering og efterfølgeren Kong Frederiks indtræden som konge. Både danske og tyske medier havde fat i medlemmer af mindretallet. Bl.a. deltog Ida Lück, der er en del af Grænseforeningens Elevambassadører, i DR-programmet 'Danmarks dronning – den største tak', der blev sendt direkte fra Gråsten Slot. Her fortalte hun om Kongehusets betydning for mindretallet. Også Gitte Hougaard-Werner, formand for Sydslesvigsk Forening (SSF), gav interview til bl.a. DR, TVSYD og tyske NDR: "Al oplysning er vigtig, for det skaber forståelse for os og kendskab til os på både den tyske og den danske side", siger hun om opmærksomheden til Flensborg Avis.

Egnsteater fylder 50 år

Teatret Møllen i Haderslev kan i år fejre sit 50-årsjubileum. Den runde fødselsdag markeres senere i år med en dugfrisk musikforestilling om det dansk-tyske grænseland, hvis titel og premieredato fortsat er ukendt. Forestillingen instrueres af Rasmus Ask, der senest har været med til at lave 'OMVE'N HJEMVE', der er baseret på musiker Rikke Thomsens debutudgivelse af samme navn, og som senere i februar spiller på Det Kongelige Teater i København.

Fantasier i fokus

I alle faser af sin karriere malede den ekspressionistiske kunstner Emil Nolde spontant og ubevidst nysgerrige væsner på lærred og papir. Disse væsener er i fokus i den 68. årsudstilling på Emil Nolde-museet i Seebüll, der åbner dørene for en ny sæson den 1. marts. Sæsonen løber frem til den 31. oktober. Årsudstillingen har overskriften 'Fantasier' og rummer 120 malerier og akvareller.

Magasinet **Grænsen** nr. 6/2023 85. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen, pn@graenseforeningen.dk, tlf. 2334 5509 **Forside** Ditte Chemnitz
Layout Prik grafisk tegnestue **Tryk** Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement** Grænseforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063 **Udgivelsesplan 2024** nr. nr. 2: 8. april, nr. 3: 10. juni, nr. 4: 30. august, nr. 5: 10. oktober, nr. 6: 9. december.
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato. Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
Læs magasinet Grænsen online www.graenseforeningen.dk/graensen. ISSN: 0903-2223

VED GRÆNSEN

Hvordan er det at bo
i et grænseland?

Jeg bor i Flensborg og krydser grænsen rigtig tit, fordi jeg har familie i Danmark, som jeg besøger. Med mit job for øjeblikket har jeg kontakt med klubber og ansvarlige både nord og syd for grænsen.

For mig føles det ikke som at krydse en grænse. I mit hoved og i min verden er den region, vi bor i, som ét. Det er flydende, fordi de kredse, jeg færdes i, bare er på begge sider af grænsen. Og det er bare naturligt at veksle mellem dansk og tysk.

Det er gennem skolegangen, jeg er kommet ind i det danske mindretal. Min kone har familie i Danmark. Som leder af EUROPEADA har jeg et tidsbegrænset projektarbejde. Det er nyt at administrere og skaffe penge. Jeg beskæftiger mig med ting, jeg normalt skriver om. Da vi holdt pressemøde i Haderslev, var det mærkeligt at stå på den anden side.

Ruwen Möller, 43, projektleder i Europeada, EM i fodbold for mindretal, som i 2024 afholdes i Sønderjylland og Sydslesvig. Gennem mange år sportsjournalist på Flensborg Avis.

Den nationale følelse er helt naturlig

Af Peter Skov-Jakobsen
Formand for Grænseforeningen

Hvad er det egentlig, der giver bestemt national følelse? Jeg har aldrig været i tvivl om, at den nationale følelse hørte til det mest naturlige; men når nogen har spurgt mig, hvad der helt nøjagtig gjorde mig dansk, er svaret altid blevet omfattende, og jeg er ikke sikker på, at norske, svenske, finske, tyske og engelske ikke kunne karakterisere sig selv på samme måde – altså lige bortset fra sproget.

Jamen er det så ikke sproget, der bestemmer den nationale følelse. Der skal mere til. Der er mange nationer, hvor der tales mere end et sprog, og dog opfatter man sig som en del af den samme nationalitet. Finland er et af disse lande med sprogene, finsk og svensk, samisk (flere sproglige traditioner), karelsk.

De ni år jeg boede i Storbritannien, var jeg tjenstligt forpligtet over for norske, svenske og finske. Det fornemmedes helt naturligt og som den nærmeste familie. Derhjemme var der store forskelle. På den anden side af Nordsøen var det helt naturligt at udvide sin verden med deres geografi, litteratur, historie, musik, sange.

Første gang jeg var i Skotland og i Wales, kom jeg med mine egne fordomme. England, Wales og Skotland er den samme ø, og derfor er det vel også den samme nation! Men du godeste! Man begår kun fejlen en gang at kalde en skotte eller en waliser engelsk. Meget kan man beskyldes for, men ikke det!

Tyskland har i det 19. og 20. århundrede været en modpol til det danske. Vi så os som modsætninger pga. historien og krigene. De sidste 70 år har bragt os et bedre sted hen.

At være tysk er ikke så lige til. Den tyske identitet finder først et samlet udtryk fra

1871, og så skal jeg love for, at det er en dramatisk historie, der udfolder sig fra kejserlige over Weimarrepublik til Tredje Rige – Forbundsrepublik – DDR og nu en samlet Forbundsrepublik.

Frygtelige forbrydelser mod menneskeheden har taget sit udgangspunkt i Tyskland – en kolossal menneskelig, kunstnerisk, videnskabelig, musikalsk storhed har udfoldet sig på det samme sprog og i det samme kulturområde, der var plaget af fanatiske politiske ideer, der spredte menneskeforagt ikke blot i sit eget land men på hele det europæiske kontinent og i verden.

Den dramatiske historie har kaldet en politisk og kulturel vilje frem, der måske også har rykket tanken om det nationale. Indtil partiet AfD, Alternative für Deutschland, har man i Forbundsrepublikken politisk og kulturelt været optaget af at plante det tyske sammen med det europæiske. Har man mon været med til at skabe en ny national følelse, en anden måde at tænke det nationale på? Her tænkes der ikke i modsætninger, men i det lille ord 'og'.

Det nationale tænkes ind i en anden større sammenhæng. Følelsen bliver ikke mindre, og med den som udgangspunkt bliver der adgang til andre nationale traditioner. Lige nu ser det ud som om vi er gået tilbage til at tænke nationalitet som modsætningsforhold – men mon ikke udfordringen af demokratiet, vores fælles udfordringer i forhold til klima, krige og flygtninge vil gøre det klart for os, at den nationale følelse må kombineres med et 'og'? Hvis vi ikke gør det, står vi i hvert sit ringhjørne og råber ad hinanden og overlader verden til uro og krig. 🍷

Dannevirke handler om en vold, som danner grundlag for, at der kunne dannes et samlet herskabsområde nord for grænsen, så Dannevirke er det, vi kalder Danmarks fødselsattest, siger museumsleder på Dannevirke Museum, Lars Erik Bethge.

Myten var stærkere end volden

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Fra Danmarks fødselsattest til det værste nederlag og en ny tid med samarbejde og fællesskab

Det er vinter. Danevirke museum ved Slesvig er lukket. Alt omkring Museet ligner en byggeplads. Det får pavillonerne med udstillingen til lidt at ligne en skurvogn. Det skal nu nok blive bedre inden 1. marts, når sæsonen starter.

Der er mere indbydende indenfor i varmen, hvor museumsleder Lars Erik Bethge tager imod til en samtale om nogle af de fortællinger, der knytter sig Dannevirke, som er et nationalt symbol, der præger Danmarkshistorien i en grad, så myten om Thyra Danebod har præget vores opfattelse og handlekraft som nation helt frem til 1864.

Danske regenter har sat deres præg på Dannevirke, og Dannevirke har været med til at forme nationens skæbne, en skæbne der selvfølgelig er tæt forbundet med Tyskland, som alt af betydning jo er her i grænselandet.

Men først er der god grund til lige at hæfte sig lidt mere ved omgivelserne. For området ved museet er faktisk en byggeplads. Åbningen af ny museumsbygning, som er under opførelse, er planlagt til 2026. For byggeriet står arkitektfirmaet Lundgaard & Tranberg Arkitekter, som også har tegnet skuespilhuset i Køben- ➔

havn, og som skal stå for opførelsen af det ny vikingeskibsmuseum i Roskilde.

Arbejdet med det ny museum er blevet forsinket. Sidste år fandt arkæologer rester af to middelalderhuse med direkte forbindelse til Dannevirke. Samtidig fandt forskere fra Nationalmuseet nyt om dronning Thyra, som ifølge krønikeskriveren Saxo var

vig-Holsten i fremtiden støtte driften af det kommende museum med hver en million kroner om året.

Men tilbage til fortiden.

“Dannevirke handler om en vold, som danner grundlag for, at der kunne dannes et samlet herskabsområde nord for grænsen, så Dannevirke er det, vi kalder Danmarks fødselsattest. Man kunne sige at forløberen til Danmark opstår i jernalderen, og vi tror, det er dem, vi kalder danerne, som har markeret en sydgrænse for deres område ved hjælp af den her vold. Og Dannevirke er så gået hen og blevet sydgrænsen for det her herskabsområde”, siger museumsleder Lars Erik Bethge.

De ældste dele af Dannevirke blev oprettet for ca. 1500 år siden. Danerne var vandret ind i anglernes land. Mange af de folk, som før den tid boede i området omkring Dannevirke var ligesom jyder og saksere udvandret til England i det 5. århundrede. Det er derfor, man i dag taler om angelsaksere.

“

De ældste dele af Dannevirke blev oprettet for ca. 1500 år siden.

ansvarlig for bygningen af forsvarsværket Dannevirke. Hun var ikke bare Gorm den gamles hustru, den nyeste forskning viser, at hun har haft sin egen magtbase i det sydlige Jylland. Så man må sige, fortiden er i konstant forandring.

Fremtid og fortid

Det er nutiden også. Dannevirke er, sammen med den gamle vikingeby, Hedeby, som nabomuseet handler om, et sted som både danskere og tyskere ser som en vigtig del af deres nationale, historiske identitet. Men i dag er der et godt samarbejde om den fælles fortid. Det er det danske mindretals kulturforening, Sydslesvigsk Forening (SSF), der driver Dannevirke Museum, mens de tyske myndigheder driver Vikingemuseum Hedeby, eller Wikinger Museum Haithabu, som det hedder på tysk.

De nye museumsbygninger opføres med støtte fra de to danske fonde, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og Augustinus Fonden, der tilsammen stiller mere end 73 millioner kroner til rådighed til opførelsen af et nyt, moderne formidlingscenter. Desuden vil den danske stat og den tyske delstat Sles-

Danerne blev danskere

Danerne markerede sydgrænsen af deres rige med et voldanlæg. Det skulle beskytte dem mod indtrængende folk sydfra. Volden fik navnet Dannevirke, der betyder danernes værk. Den nævnes for første gang skriftligt i de frankiske rigsannaler i 808 i forbindelse med Kong Godfred.

“Man har længe ledt efter Godfreds vold. Først i de sidste år har arkæologien peget på, at han bygger en mur af sten og anvender 20 mio. kampesten til den del af Dannevirke. Og det er imponerende, eftersom ingen kongeresidens og ingen kirke er bygget af sten på den tid”, fortæller Lars Erik Bethge.

Han fortæller også:

“Kasper Andersen fra Moesgaard Museum har i sin Ph.D.-afhandling spurgt, hvornår de der danere blev til danskere. Han kommer frem til, at der tidligt er en form for egen kultur. Men det er en magtelites selvforståelse og kultur. Det folkelige kommer først for alvor med Grundtvig i 1800-tallet.”

Omkring år 800 var der syd for det danske rige saksere, abodritter – et slavisk og vendisk folk, samt frankerne, som var den dominerende magt. Frankernes hersker, Karl Den Store, var blevet kronet som romersk kejser. Han var i konflikt med Godfred, men det blev ikke til en direkte konfrontation mellem de to herskere. I 811 indgår kong

Hemming, Godfreds efterfølger på den danske trone, en fredsaftale med Karl Den Store om, at floden Ejderen udgør grænsen mellem de to riger. Og Dannevirke ligger et stykke nord for Ejderen.

Lars Erik Bethge tilføjer, at der kommer noget stabilitet nord for Ejderen og Dannevirke med Jellingdynastiet.

“Men der er mere indflydelse sydfra, end man tror. Den gængse opfattelse af datidens kongedømme er middelalderpropaganda, som Saxo skriver om Gorm den gamle og Thyra, der angiveligt bygger det bolværk, Dannevirke er”, siger Lars Erik Bethge.

På den lille Jellingsten, som Gorm rejste til ære for Thyra, blev dronningen kaldt Danmarks bod, og det betyder Danmarks pryd. Og takket være krønikeskriveren Saxo Grammaticus, som blev bestilt af biskop Absalon til at skrive krøniken *Gesta Danorum* (danernes bedrifter), får eftertiden en kongerække, som starter med Gorm den gamle.

“Saxo skriver at biskop Absalon og Kong Valdemar fuldender det Thyra begyndte. Dermed indtager de pladsen som legitime efterfølgere til Jellingdynastiet”.

Gorms og Thyras søn, Harald Blåtand, skrev selv på den store Jellingesten, at han gjorde danerne kristne. Han lod sig muligvis døbe for at stå sig så godt som muligt med det tysk-romerske rige.

Harald Blåtand opførte også en forbindelsesvold fra Hedeby til Dannevirkevolden, som Lars Erik Bethge betegner som topmoderne i sin geometri.

En regent abdicerede

Dannevirke har altså stor betydning. Og i 1100-tallet bliver den moderniseret og får en front af teglsten. Det er Valdemarsmuren.

Der er en forhistorie, hvor der skete noget sjældent, som vi igen har oplevet for nyligt: En dansk regent abdicerede. Det var Erik Lam, og derefter fulgte magtkampe mellem Svend Grathe, Knud den 5. og Valdemar Den Store, som endte med, at Valdemar kom til at regere alene, med Absalon som biskop og ‘wing-man’, som vi ville sige på moderne dansk. Han opførte en række fæstningsanlæg for især at holde venderne i skak. For at sikre Danmark mod syd opførte han Valdemarsmuren i tilknytning til Dannevirke. Det er det første teglstensbyggeri i Danmark og Norden.

“De dokumenterede angreb på Dannevirke fra oldtiden og middelalderen er ofte folk

fra Danmark, der har overfaldet Dannevirke efter at have mistet kongemagten i Danmark. Historien om Svend, Knud og Valdemar handler i høj grad om, at to af dem på skift tager sydpå og kommer tilbage med militær hjælp.

Der er dog også slaviske overfald”, siger Svend Erik Bethge.

Han tilføjer, at Tyskland ikke var et samlet land på den tid.

“Det bliver faktisk først samlet i 1860’erne med Anden Slesvigske Krig, der på tysk bliver kaldt ‘Første Einigungskrieg’, altså ‘samlingskrig’. Det er en af en række krige, der bliver ført frem mod samlingen af Tyskland.”

“Når det kommer til det dansk-tyske forhold, er der ting, man ikke er enige om i historieskrivningen den dag i dag. Det gælder 1800-tallet, det gælder vikingetiden. Det er heller ikke vildt populært i Danmark, at Valdemar den store faktisk har været en fyrste under den tyske kejser. Mange danske konger har aflagt lensed og været skat skyldige siden Svend Estridsen i slutningen af vikingetiden. Det er først Valdemar Sejr som kapper det bånd i 1200-tallet.”

“Dannevirke ➡➡

Verdensarv

Udstillingen om Dannevirke fortæller voldens historie fra de første byggefaser (ca. år 450-500) over den 10 km lange Palisadevold (år 737) og den kolossale Kampesten-smur (vikingetiden) til den elegante Valdemarsmur (ca. 1170).

Desuden omfatter den informationer om den samlede UNESCO verdensarv Hedeby-Dannevirke. Andre dele af udstillingen fortæller om den legendariske dronning Thyra Danebod og Dannevirke, om forløbet ved Dannevirke op til krigen i 1864 og om volden i Anden Verdenskrig.

Fødselsattesten

Voldanlægget med en samlet længde på ca. 30 kilometer strækker sig fra landsbyen Hollingsted i vest over det gamle vikingecenter Hedeby til byen Egernførde i øst. Landskabet vest for Dannevirke ud mod Nordsøen var i tidligere tider ufarbart moseområde. Det historiske fæstningsanlæg består af 30 km volde og mure, som løber tværs over Jyllands smalleste sted. Det ældste Dannevirke blev bygget af danerne i 400-500-tallet for at markere deres territoriums sydgrænse. Det er her, det første Danmark begynder. Vi kalder voldene for Danmarks fødselsattest.

har haft stor betydning i hele Danmarkshistorien, og havde grænsen ikke flyttet sig i 1864, havde Dannevirke i endnu højere grad været et nationalt symbol og valfartssted. Det er to historier, man går ind til i Jelling og Dannevirke. Her er det mere den verdslige magt og et samspil og modspil med tyske herskere. Der er tale om en demonstration overfor Kejser Otto og de tyske fyrster med den mur, Valdemar får bygget i den tid, hvor han selv også er en del af de tyskere herskere. Der var ikke før den tid teglstensbygninger i Danmark. Men han bygger en mur med 6,7 mio. teglsten.”

Lars Erik Bethge fortæller, at man i middelalderen i kilder sydfra kan læse beretninger, som ikke stiller danerne i et godt lys.

“De beskriver, at folk ikke har nogen manerer, går i kedeligt tøj, og at kirkerne er bygget af træ. Da Valdemar bliver konge, har han været sydpå, og han er en del af de

tyske fyrster, så han har interesse i at vise, at vi er på højde med tyskerne. Valdemarsmuren er et langt lineært forsvarsværk. Men i virkeligheden bygger man på det tidspunkt borge og har et mere mobilt forsvar. Dannevirke var svær at forsvare allerede dengang. Det var muligvis vigtigere at prale end at forsvare sig,” siger han.

Siden har man så kunnet konstatere, at både svenskere og tyskere er vadet lige igennem anlægget, hver gang det danske rige har været truet.

Forandringer med tiden

Hvis vi slipper kronologien, er der mange eksempler på, hvordan Dannevirke har haft betydning gennem tiderne, og hvordan myten om Thyra Dannebod har spillet en rolle.

“Der er forskel på, hvilken funktion Dannevirke har haft i løbet af de mere end 1500 år, hvor anlægget er blevet udbygget. Det har været en magtgrænse, ikke en brat kulturgrænse. Nord for Dannevirkes Hovedvold er der fundet saksiske grubehuse fra vikingetiden, og syd for Slien er der slavisk prægede. Harald adskilte ikke folk med den ene eller anden slags pas eller sprog, så længe de ikke var ham til skade. Dannevirke har også været en slags religionsgrænse mellem de asatroende og kristne, før Danmark blev kristent. Kirken i Hedeby var den første kirke i Norden, men den er nok i første omgang mere bygget for at have et tilbud til de handlende sydfra”.

“I oldtiden har den været en økonomisk grænse, hvor folk har kunnet betale for at komme igennem. Eller hvor man kan prøve at holde folk, som er sendt bort, ude. For eksempel Harald Klak, som var konge ad flere omgange i den første tredjedel af 800-tallet. Han tager ned til den frankiske kejser og lader sig døbe. Så kommer han – ligesom senere Svend og Knud – tilbage med en hær, som han har fået med”.

Lars Erik Bethge fortæller, at borgerkrigstiden med magtkampene mellem Svend, Knud og Valdemar er grunden til, at myten om Thyra er så stor.

“Riget var af lave. Dannevirke skulle reaktiveres. Efter mindre end 100 år mister den så betydningen. Den er ikke moderne i middelalderen. I svenskekrigene gør Dannevirke ikke gavn. De svenske hære kommer sydfra og lykkes med at besætte hele Danmark undtagen København”.

Svenskere trænger op gennem Jylland.

Mød museumslederen på historiske dage

Mød Lars Erik Bethge på Historiske Dage, hvor han er på scenen lørdag den 9. marts kl. 13.00. Historien om voldanlægget Dannevirke, der er UNESCO-verdensarv, er historien om Danmarks oprindelse. Lars Erik Bethge, som er museumsleder på Dannevirke Museum, udlægger historien om det historiske forsvarsværk, der lagde grundstenene til, at der kunne skabes et samlet landområde mod nord for danerne. I disse år gennemgår Dannevirke Museum en større renovering, og i 2024 er det planen, at en helt ny museumsbygning skal stå klar. Hør Lars Erik Bethge fortælle om Dannevirkes historiske betydning og forbindelse til det danske mindretal. Moderator er Poul Struve Nielsen, som er redaktør for Grænseforeningens magasin, Grænsen.

Svenskere og danskere er i øvrigt massivt til stede i historien om Hedeby og Dannevirke.

“Det har præget den nationale historiefortælling. Tag for eksempel de konger, danskerne har kaldt svenskervældet. De måtte ikke være danske. For det var jo Gorm, som alle derefter stammede fra, der skulle være den første i kongerækken. På den anden side var det er mere spiseligt for tyskerne at holde fast i en fortælling om, at det er svenskere, der har styret Hedeby i starten af 900-tallet, end at det var danskere.

Gorms Jelling-dynasti har om nogen præget det danske billede af Dannevirke helt op i moderne tid. Det vil også blive fremhævet i 160 års jubilæumsåret for tilbagetrækningen fra Dannevirke i 1864.

“Det er myten om Thyra Dannebod, som er medvirkende til, at det går så galt i februar 1864. Det er ved Thyras gamle grænse, bolværket Dannevirke, at slaget skal stå. Militærkommissionen ønsker at kæmpe længere oppe, ved voldene ved Dybbøl og Fredericia. Ved Dannevirke er der en 60 km lang forsvarslinje, som ikke kan forsvares med hærens resurser. Det er tilmed et sommeranlæg, men de dumme preussere angriber Gud hjælpe mig om vinteren. Det er derfor, general de Meza som øverstbefalende siger: ‘Nu går vi’. Så Dannevirke kommer ikke til at spille den ønskede rolle i krigen 1864”, siger Lars Erik Bethge.

Thyra er ikke glemmt

Han tilføjer, at Thyras vold stadig spiller en rolle den dag i dag.

“Folk valfarter stadig hertil. I resten af 1800-tallet og i 1920 var det en vigtig del af debatten om, hvor grænsen skulle ligge. Dannevirke kunne være blevet den sydlige grænse for afstemningsområdet i genforeningsåret 1920. Og de nationalkonservative kredse fandt stadig argumenter i historien i 1945. I nyere tid får vi et nyt billede af Thyra, som gør, at vi får et historisk indtryk af hende. Hun har sandsynligvis ikke bygget Dannevirke. Og muligvis alligevel. Ifølge klosterdagbøger byggede Harald Blåtand det på sin moders råd. Det kan sagtens gælde for nogle af voldene.”

I dag spiller Dannevirke en rolle som et eksempel på, at to folk, to nationaliteter, trods mange års ufred og adskillige krige kan forsones og forenes på en fredelig måde.

“Vi er i dag det sted, hvor Dannevirke ikke

1864 på historiske dage

Det danske nederlag til Preussen i 1864 præger stadig vores selvforståelse, siger historiker Jens Lei Wendel-Hansen, som har skrevet bogen ‘De træer, de drypper endnu – 1864 i dansk politik’. De dryppende træer er taget fra Johan Ottosens tekst til de dansksindede sønderjydernes kampsang ‘Det haver så nyligen regnet’. Jens Lei Wendel-Hansen udlægger sin analyse, der trækker tråde helt frem til Ruslands krig i Ukraine, når han bliver interviewet af Grænseforeningens direktør, Hanne Sundin.

splitter befolkningerne længere. Tyskerne accepterer, det er en vigtig dansk kulturarv. Det er noget, vi står sammen om. Vi forsker i det sammen og samarbejder med museet i Hedeby. Og at overlade det til det danske mindretal at drive museet og formidle historien er en tillids erklæring uden lige fra tysk side”, siger Lars Erik Bethge.

Det er en tilstand, vi er ved at vænne os til i vores grænseområde. Men det er ikke en tilstand, der er en selvfølge i verden i dag.

“Bare se den russiske præsident Putins krig. Ruslands fremfærd i Ukraine er noget, der desværre har været normalt i hele Europa engang. Da sagde man i alle nationer ‘det her er vores stykke land, fordi vores forfædre havde det i oldtiden’, uafhængigt af, hvor længe siden det end måtte være. Danskerne brugte Dannevirke som argument. Tyskerne brugte anglerne som argument. Men i 1920 sagde man her hos os: ‘Lad folket bestemme, lad nutidens mennesker afgøre det. Det har været ualmindeligt klogt, men det har desværre ikke alle draget ved lære af’”, slutter Lars Erik Bethge.

Så denne fortælling slutter altså lykkeligt med, at to nationaliteter er enedes om at drage folkets grænse ved en afstemning, og samarbejde om at fortælle hver sin og deres indbyrdes historie i gensidig respekt for hinanden. 🍷

Tættere på hinanden

Af Poul Struve Nielsen

Norden og Tyskland får mere tilfælles i disse år, både af nødvendighed og af interesse

Nordiske forfattere sælger rigtig godt i Tyskland, og en tv-serie som Babylon Berlin har vækket en del interesse for Tyskland i de nordiske lande. På et pressemøde med kansler Scholz og de andre nordiske statsministre i 2022 sagde den danske statsminister Mette Frederiksen (S): ‘Vores snakke har bekræftet, at de nordiske lande og Tyskland ikke bare er naboer, vi er tætte partnere og deler de samme værdier’.

Nu har udsagnet fået lidt tid til at bundfælde sig. Er vi nu kommet tættere på hinanden, værdimæssigt, Norden og Tyskland? Grænsen har lavet en lille rundspørge for at undersøge det, både hvad de hårde, økonomiske og sikkerhedspolitiske og de mere bløde kulturelle værdier angår. Det ser vi på i de kommende artikler. Stefan Seidler, som er medlem af den tyske forbundsdag i Berlin og repræsenterer det danske mindretals

parti, SSW (Sydslesvigsk Vælgerforening), svarer således på spørgsmålet, om man i Tyskland i almindelighed overhovedet tænker på Norden:

“Ja, helt klart. Norden får rigtig meget opmærksomhed fra tysk side i disse år. Politisk og samfundsmæssigt er Norden et forbillede – ikke kun for SSW – men også for mange af mine kolleger. Når det gælder grøn omstilling, digitalisering, ligestilling, borgernært demokrati og mindre bureaukrati skeles der også misundeligt nordpå. Og faktisk er vi også en del i det nordligste Tyskland, altså i Slesvig, der er bevidste om, at denne landsdel også er en del af Norden. Og den bevidsthed findes ikke kun hos det danske mindretal.

STRING er en politisk netværksorganisation, som strækker sig fra Hamborg og Slesvig-Holsten, over Hovedstadsområdet og København, Malmø, Skåne og til Akershus og Østfold i Norge. STRINGs vision er at skabe samlet grøn vækst i kølvandet af den nye infrastruktur, som er tilknyttet Femern-tunnelen. Fokus er på infrastruktur, grøn vækst, udvikling, turisme, kultur og bosættelse på tværs af grænser.

Mange fælles interesser

Tyskland og Norden er tæt forbundet, når det kommer til økonomi og sikkerhed. Infrastrukturen halter, men er på vej

Sikkerhedspolitisk er Norden og Tyskland tydeligvis rykket tættere på hinanden, efter at Finland og Sverige er blevet NATO-lande, og de danske vælgere har stemt for at ophæve Danmarks forbehold overfor for-

svarssamarbejdet i EU. Samhandlen binder også Tyskland og de nordiske lande tættere sammen, og nogle af de udfordringer, der er fælles, som den grønne omstilling, løses bedst i samarbejde. Og om få år bliver ➔

Norden og Tyskland bogstaveligt talt bundet sammen af Femern-forbindelsen.

Jens A. Christiansen er generalsekretær i Sydslesvigsk Forening (SSF), som er det danske mindretals kulturorganisation. Han har tidligere arbejdet i Dansk Arbejdsgiverforening og på den danske ambassade i Tyskland. Han ser både noget fælles, og noget, der er forskelligt fra hinanden, når man sammenligner Tyskland og de nordiske lande.

“Danmark, Tyskland og Norden har udviklet sig til de bedste venner både politisk og kulturelt. Det har ikke noget med interesser at gøre. Men samarbejdet har ikke ophævet de forskelle, der er. I Danmark og Norden er der en helt anden forståelse af demokrati og folkestyre end i Tyskland. I Tyskland er det aktuelle demokrati først etableret efter 1945, hvor dansk demokrati er vokset op nedefra. Og det præger tysk mentalitet med et skær af modløshed. På en måde trækker man i Tyskland ikke vejret frit”, siger Jens A. Christiansen.

Han oplever også, at der er forskel på en tysk og en dansk og nordisk tilgang til medbestemmelse, og når det gælder om at mødes i øjenhøjde.

“Det er også afgørende at få med, at det er en forskel på dansk, nordisk og tysk kultur, at i de nordiske lande, navnlig i Danmark, har man et meget ligefremt og frit forhold til autoriteter. I Tyskland er man utroligt autoritetstro, og det går gennem alle samfundslag. Det fører til mangel på opfindsomhed og mod til at turde gå foran med en ny ide uden at skulle sikre sig hele vejen rundt. Det påvirker et land i forhold til samfundsudvikling”, siger han.

“Grundlæggende har Mette Fredriksen ret i, at vi er kommet tættere på hinanden. Men jeg mener også, at der er væsentlig forskel på Tyskland, Danmark og de nordiske lande hvad angår den måde, samfundene er opbygget på. Når jeg taler om, at vi i Sydslesvig er porten til Norden, er det også for at gøre opmærksom på, at der er en samfundsmodel i Norden, som man i Tyskland kan lære noget af. Samtidig er der noget i Tyskland, som kan være inspirerende for de nordiske lande”, siger Anke Spoorendonk.

Hun er tidligere minister for justits, kultur og europæiske anliggender i den slesvig-holstenske landeregning i Kiel, valgt til landdagen for mindretalspartiet Sydslesvigsk vælgerforening (SSW). I dag er hun forretningsudvalgsmedlem i Foreningen Norden.

I delstaten Slesvig-Holsten, som har et grænseområde, et stort dansk mindretal og

mottoet ‘der echte Norden’, orienterer man sig selvfølgelig mod Danmark. Men det er en ud af 16 delstater, og selvfølgelig ser det anderledes ud i Baden-Württemberg, som deler grænse med Frankrig og Schweiz.

“Jeg ved godt, at man i Danmark meget hurtigt glemmer at Tyskland er en forbundsstat bestående af 16 delstater. At man i den grad fokuserer på Berlin og München og glemmer det andet. Når man i Slesvig-Holsten kalder sig selv ‘det ægte Norden’ er det ikke kun med et glimt i øjet. Det er fordi, man ønsker at være en del af Norden i Europa, man ser sig selv som en drejeskive, der forbinder Tyskland og Europa med Norden. Det har noget med både beliggenhed og historie at gøre”, siger Anke Spoorendonk.

Ukraine bringer os tættere sammen

Med Finland og Sverige som nye NATO-lande og Danmark uden forsvarsforbehold i EU, er Tyskland og Norden blevet meget tætte sikkerhedspolitiske partnere.

“Særligt siden Ruslands angreb mod Ukraine er det sikkerhedspolitiske samarbejde med Skandinavien rykket meget i fokus – ikke mindst i Østersøen. Angrebene mod Nord Stream rørledningerne har atter engang skabt opmærksomhed omkring truslerne mod vores fælles kritiske infrastruktur, og det blev klart, at vi ikke i tilstrækkelig grad er forberedte på varetagelsen af vores fælles regionale forsvarsbehov”, siger Stefan Seidler, som er medlem af den tyske forbundsdag i Berlin, valgt for SSW.

Det er Lykke Friis, som er direktør for Tænketanken Europa, enig i.

“Grundlæggende, må man sige, at fordi vi lever i en tid med en værdikamp, hvor tingene spidser til, jeg tænker især på forholdet til Rusland og Ukraine, men også på, hvordan demokratiet i nogle lande er under pres, så blander vi mere blod. Så bliver vi mere bevidste om, hvad vi har til fælles. Tvunget af ydre omstændigheder er vi mere bevidste om, hvad der holder os sammen”, siger hun.

Hvis man spørger til sikkerhedssamarbejdet på såvel den tyske ambassade i København som den danske ambassade i Berlin, så er svarene også entydigt, at Norden og Tyskland er kommet tættere på hinanden:

“Ja, og det skyldes simpelthen, at presset udefra er blevet meget større”, svarer den tyske ambassadør i København, Pascal Hector, på spørgsmålet, om det sikkerhedspolitiske samarbejde mellem Norden og Tyskland er blevet tættere.

Den russiske angrebskrig mod Ukraine,

som startede den 24. februar 2022, har ført til store omvæltninger. Den dag gik alvoren op for alle.

“Det har også ført til enorme omvæltninger i den nordiske sikkerhedsopfattelse. I Danmark var der folkeafstemning om at ophæve forsvarsforbeholdet, så Danmark kan indgå i EU’s fælles sikkerheds- og udenrigspolitik”.

“Og Finland og Sverige ansøgte om at blive medlemmer af NATO. Det var noget, som jeg tror ville have været helt udelukket et halvt år tidligere. I hvert fald for svenskerne. Og nu har vi fået Finland med i NATO, og Sverige er meget tæt på et medlemskab. Det skaber selvfølgelig en helt anden form for samarbejde. Både i EU og i NATO”, siger ambassadør Pascal Hector.

Den danske ambassadør i Berlin, Susanne Hyldelund, er enig.

“Jeg synes, vi er kommet tættere på hinanden. Både Danmark, de andre nordiske lande og Tyskland har været nogle af de stærkeste støtter for Ukraine. Og Ukraine-krigen medførte, at Sverige og Finland søgte medlemskab i NATO. Det har givet en anden konsolidering af det sikkerhedspolitiske billede omkring Østersøen. Jeg kan mærke, at de tyske kolleger også ser på Østersøen på en anden måde nu. Tyskland er stærk engageret i Litauen, Danmark er meget engageret i Letland”, siger Susanne Hyldelund.

“Forsvarssamarbejdet har en betydning. Det kan man se ved, at Tyskland har styrket sit militære beredskab i Østersøregionen. Det er klart, at set i den sammenhæng har det en særlig sikkerhedspolitisk værdi, at også Sverige og Finland nu er med i samarbejdet”, siger Anke Spoorendonk.

Energi og grøn omstilling

Noget andet, de nordiske lande og Tyskland har en interesse i at samarbejde om, er energisektoren og den grønne omstilling. Det har også en sikkerhedspolitisk dimension. Alle landene har lært, at det ikke er en god ide at være afhængig af russisk gaseksport.

De tyske importtal fra Norge steg i 2022 til 63 milliarder Euro, og beløbet forventes at være steget yderligere i 2023. Det skyldes import af gas og olie. Det afhjælper afhængigheden af Rusland, men det fremmer ikke den grønne omsætning.

Her er der lagt op til et omfattende samarbejde mellem Danmark og Tyskland om at hente vindenergi i Nordsøen og omdanne det til brint, så det kan sendes i rørledninger til Tyskland. Det vil gøre Nordsøen til verdens største kraftværk

“De nordiske lande har på det seneste udviklet sig til de helt centrale spillere, når det gælder fremtidens tyske grønne energiforsyninger. Det er et samarbejde der gavner begge sider og ikke mindst hele Europa. Der er således en stor interesse fra tysk side i at etablere en fælles energiinfrastruktur, der kan være med til at skabe en grønnere forsyningssikkerhed. Ikke mindst på grund af industrinationens behov for mere elektrificering og de langsigtede klimaperspektiver har man i Tyskland vendt blikket mod Danmark som grønt foregangsland”, siger forbundsdagsmedlem Stefan Seidler.

“Et dansk-tyskt samarbejde om energisektoren er en win-win situation, fordi Danmark er en potentiel energieksportør i stor

“

Jeg synes, vi er kommet tættere på hinanden. Både Danmark, de andre nordiske lande og Tyskland har været nogle af de stærkeste støtter for Ukraine.

Susanne Hyldelund, Danmarks ambassadør i Tyskland

skala. Og Tyskland er en stor energiimportør. Vi er interesseret i al den energi, vi kan importere fra Danmark. Naturligvis mod passende betaling. Og grunden til det er det høje potentiale, som Danmark har inden for vindenergi. Både offshore og onshore. Men frem for alt også offshore. Og denne vindenergi kan enten eksporteres direkte som elektricitet. Eller du kan eksportere det indirekte som brint. Brint kommer til at blive det vigtigste. Og der bygges nu en ➡➡

rørledning til at transportere brint mellem Danmark og Tyskland”, siger Pascal Hector.

“Og dette er den tyske ambassadørs danske kollega i Berlin enig i.

“Energispørgsmålet er også forstærket af Ukraine. Vi skal væk fra russisk gas og omstille os til grøn, vedvarende energi. Med planerne for at udbygge vindenergien i både Østersøen og Nordsøen, kan Danmark blive eksportør af både grøn strøm og grøn brint. Det er vigtigt at bringe infrastruktur på plads, også hvad energipolitik angår. Esbjerg Deklarationen fra den 18. maj 2022 er af stor betydning”, siger Susanne Hyldelund.

Men, det skal sættes i gang

Med Esbjerg Deklarationen har Danmark, Tyskland, Nederlandene og Belgien aftalt tilsammen at producere mindst 150 gigawatt havvind i deres respektive dele af Nordsøen inden 2050. Der produceres i dag 25 gigawatt havvind på verdensplan.

“Der er et dilemma med vindenergien, fordi Vadehavet på både den danske og tyske side af grænsen og ned til Holland er UNESCO Verdenskulturarv. Kan man placere vindmøller indenfor dette område? Jeg siger: Det kan man ikke, for så risikerer man at den status, Vadehavet har, bliver ødelagt. Vi må finde veje til at beskytte Vadehavet og få vindenergi alligevel. Vi kan ikke på den ene side sige, vi har en nationalpark, og samtidig gå en anden vej”, siger Anke Spoorendonk, som jo i mange år har repræsenteret SSW, der er et regionalt parti og et mindretalsparti for danskere og friserere, som jo bor ved kyststrækningerne langs Nordsøen.

Lykke Friis, som udover at være direktør for Tænketanken Europa er tidligere klimaminister for Venstre, peger på, at der er et men, når det kommer til at føre de fine ord ud i praksis.

“Vi er enige om, at der er en klimaudfordring, og enige om, at vi skal være uafhængige. Vi kan ikke importere billig gas fra Rusland, vi bliver nødt til at omstille os. Den omstilling kan ikke gennemføres uden at vores energinet hænger sammen, vi skal have etableret de berømte brintrør, der skal sikre, at dansk vindenergi kan laves om til brint og eksporteres til Tyskland.”

“Så kommer der et men; for en ting er at erkende det, noget andet er at gøre noget ved det. Der er et gab. De brintrør er ikke blevet til noget, fordi det er svært at få den danske og tyske lovgivning til at passe sammen og få taget de beslutninger i tide. Måske tror man,

det bare sker. Men et værdigrundlag er ikke nok, der skal ligesom laves en plan, før der kan handles”, siger Lykke Friis.

Flere regioner bindes sammen

Når det gælder det tysk-nordiske samarbejde om infrastruktur, handler det om meget andet end elektricitet og brint. Enhver, der har taget en tur med tog til Falster eller har taget færgen mellem Rødby og Puttgarden, har set, at der er noget på vej. Den faste forbindelse, som vil forkorte rejsetiden betydeligt og bringe Nordtyskland tættere på Sjælland og sydhavsøerne, er ved at tage form.

“Jeg tror slet ikke, vi kan forstå, hvor meget det kommer til at betyde. Der er fem år til. Det kommer til at betyde enormt meget for de to regioner, men også for hele Nordeuropa. Det kommer til at have enorm betydning. Vi vil nok spørge, hvorfor vi ikke har gjort det noget før”, siger den danske ambassadør i Berlin, Susanne Hyldelund.

Den tyske Ambassadør i København understreger, at med størrelsen af samhandelen mellem Tyskland og de nordiske lande er det klart, at der er en kæmpe gevinst ved en fast forbindelse.

“Eksporttallene for 2022 viser en tysk eksport på 30 milliarder Euro til Sverige, 23,5 mia. Euro til Danmark og 11,2 mia. Euro til Norge. Og når det gælder import til Tyskland, tegner Sverige sig for 18,8 mia. Euro, Danmark for 15 mia. Euro og Norge, som beskrevet ovenfor, for 63 mia. Euro på grund af importen af olie og gas. Når vi forbedrer transportforbindelserne markant, bliver der også mere samhandel”, siger Pascal Hector.

Lykke Friis understreger, at samarbejdet med Slesvig-Holsten er vigtigt for Danmark.

“Skal vi have Østersøsamarbejdet til at fungere, skal Tyskland være med. Slesvig-Holsten kan være brobygger til Berlin. Vi kan sammen skabe en anden dynamik. Du får et helt andet naboforhold. I grænserregionen mellem Slesvig-Holsten og Sønderjylland har man et glimrende naboforhold. Men det har du ikke mellem det nordtyske Østersøområde og Lolland, Falster og Sjælland. Der er mange mentale barrierer. Femern-forbindelsen vil skabe en ændring af ens mentale billede, siger Lykke Friis.

Anke Spoorendonk har været involveret i STRING samarbejdet som minister. Det er en forkortelse for ‘Southwestern Baltic Sea Trans Regional Inventing New Geography’. Det er et regionalt samarbejde, der tæller

landene Tyskland, Danmark, Sverige og Norge, delstaten Slesvig-Holsten, regionerne Syddanmark, Sjælland, Hovedstaden, Skåne, Halland, Götaland og Østfold og Akershus amter. Der bor 14 millioner mennesker, og de involverede i projektet kalder det 'en grøn megaregion'. Målet er at skabe vækst og tiltrække grønne investeringer og kvalificeret arbejdskraft.

“Slesvig-Holsten har været med i STRING-samarbejdet siden det startede i 1999. For mig har det været væsentligt, at Slesvig-Holsten markerer sig i dette samarbejde for ikke at overlade hele initiativet til Hamborg. Målsætningen for STRING platformen er at skabe en vækstkorridor mellem Oslo og metropolregionen Hamborg. STRING har på den baggrund også været vigtig for Femern bælt arbejdet”, siger Anke Spoorendonk.

Hun tilføjer, at med hensyn til infrastruktur skal man sætte sig sammen og tænke grænseoverskridende.

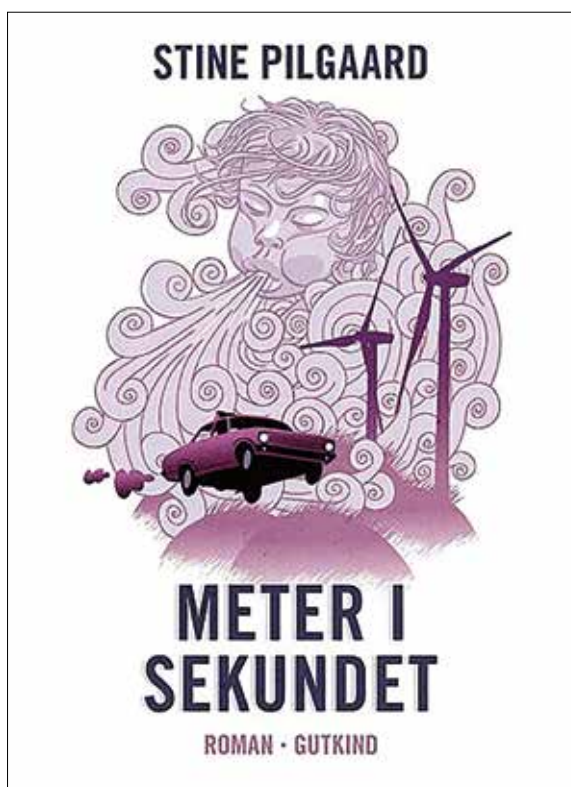
“Det kan jeg ikke se, man gør. Jeg ved Stefan Seidler i Berlin taler med trafikministeren og arbejder på det og i Slesvig-Holsten har jeg talt for at styrke forbindelsen mellem Tyskland og Norden. Jeg ved, at Stefan Seidler også gør det. Der er med Femerforbindelsen et direkte samarbejde, som har med togdrift og infrastruktur fra nord til syd at gøre”, siger hun.

“Først og fremmest vil jeg fremhæve, at jeg faktisk har et godt samarbejde med STRING, der politiske bakker op omkring planerne for et bredere regionalt samarbejde. På det nyeste har de taget Jyllandskorridoren og Region Syddanmark og byen Kiel med under deres vinger”, siger Stefan Seidler.

Han tilføjer, at samarbejdet er vigtigt.

“Når infrastrukturen på den tyske side af Femern Bælt-forbindelsen ikke følger tidsplanen, så kan det blive en alvorlig udfordring og flaskehals for den danske transportplanlægning sydpå. Det er derfor vigtigt, både at blive ved med at gøre opmærksom på den langsommelige proces på den tyske side og samtidigt allerede nu at tænke kortsigtede løsninger”.

“Vi skal således allerede nu sikre os, at vi samtidigt med etableringen af Femern Bælt-forbindelsen også moderniserer og udbygger Jyllandskorridoren. Sådan sikrer man to transportkorridorer, som kan aflaste hinanden og sikre gode forbindelser – både for person- og godstransport”, slutter medlem af forbundsdagen for SSW, Stefan Seidler.

Stine Pilgaards roman 'Meter i sekundet' var den første af hendes bøger, der blev oversat til tysk. Den blev endda Spiegel-bestseller med sin direkte oversættelse til 'Meter pro Sekunde'. Lige for tiden er det hendes 'Lieder alles Lebens Lagen', der er på hylden i en tysk boghandel. På dansk hedder den 'Lejlighedssange'.

Tyskland er interesseret i Norden

Hvor tysk kultur historisk har været en stor inspiration i Norden, vender pilen efterhånden den anden vej

Det er skæbnens ironi, at det for mange år siden var danerne og frankerne, der fortrængte anglerne og sakserne, så de slog sig ned på de britiske øer. For man må sige, at den angelsaksiske kultur har slået tilbage mod kulturen i Tyskland og Norden.

Det kan især mærkes i Danmark, hvor det at tale ➡

tysk, høre tysk musik og læse tysk litteratur har været helt naturligt, i hvert fald for borgerskabet. I tv-serier som Matador og badehotellet, hvor handlingen udspiller sig før Anden Verdenskrig, læser de tyske forfattere som Thomas Mann og Hans Fallada.

Til gengæld er der masser af bøger på hylterne i de tyske boghandler. ‘Nordic Noir’ krimier mest fra Sverige, men også fra Danmark og Norge, er populære, og selv Stine Pilgaard’s beskrivelse af et højskolemiljø i ‘Meter i sekundet’, som eller er meget fjernt fra den tyske måde at være i verden på, kan du finde på reolerne i tyske boghandler.

“ *Når vi ser på sprog og kultur, rykker vi ikke tættere på hinanden.*

Lykke Friis, direktør, Tænketanken Europa

Ellers må man sige, at angelsakserne har erobret vores bevidsthed. Alt muligt på engelsk, mest populærmusik og tv-serier, vælter ind over både Tyskland og Norden. Danske og tyske børn på udveksling hos hinanden undres ikke over forskellen på ARD og Danmarks Radio, de sidder sammen og ser Netflix på begge sider af grænsen.

“Når vi ser på sprog og kultur, rykker vi ikke tættere på hinanden. Det er få danskere, der kan tysk. Og vi har svært ved at se, hvilke udfordringer man har i Tyskland. Vi skal have en langt bedre forståelse for, hvor vi kommer fra hver især: At vi forstår hinandens kultur, politik og naturligvis også særheder. Femern-forbindelsen vil gøre det nemmere at få skabt disse forbindelser og indlede et egentligt naboskab – om det er ved fælles politiske møder, fodboldturneringer med deltagere fra begge sider af Østersøen eller bog-forum. Du kan lave

fælles kor. Der kan åbnes restauranter, der er attraktive for tyske og danske turister”, siger direktør for Tænketanken Europa, Lykke Friis.

Men hun ser en alvorlig barriere:

“Hvis ikke du kan sproget, vil der være barrierer og ting, du ikke forstår. Hvis man er nabo, skal man naturligvis forstå hinanden. Babylon Berlin har måske gjort noget. Men for at komme til at lære sproget, er der ikke andet for end at banke det ind i folkeskolen. Vi kan gøre det i hele landet som i Sønderjylland, hvor tysk er noget, man leger med helt ned i o. og første klasse. Vi skal indbygge i undervisningen, at vi skal til Tyskland, og de skal op til os. For det er ikke nok kun at lære sprog ved at læse en bog. Det får du ikke børn til i dag”, tilføjer hun.

Springbræt til Tyskland

Anke Spoorendonk, som er tidligere minister i delstatsregeringen i Slesvig-Holsten for SSW og en del af det danske mindretal, ser det kulturelle i en slesvig-holstensk optik.

“Der er nordiske film dage i Lübeck, det er et gammelt kultur fremstød fra slutningen af 1950’erne. Det er et springbræt for nordiske film ind på det tyske og europæiske marked. Jeg kunne ønske mig, at man i Danmark var mere bevidst om det. Mange af de kulturtilbud, der er, præges af, at vi ligger tæt på Norden. Tysk kultur spiller så ikke så stor en rolle i Danmark og Norden i dag, blandt andet fordi man fra tysk side har glemt at holde det vedlige, siger Anke Spoorendonk.

Generalsekretær i det danske mindretals kulturorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), ser både meget, vi har tilfælles, og en del forskelle.

“Hvad ville vi være uden de store tyske tænkere, kunstnere, teologer og videnskabsmænd? De har haft stor indflydelse på den civilisatoriske udvikling i Norden. Men Danmark går egne veje med sine folkelige bevægelser i midten af 1800-tallet. Der vægtes forpligtelsen overfor fællesskab, fælles sprog og kultur”, siger han og nævner højskolesangbogen som eksempel på et unikt og levende stykke dansk kultur.

“Den er en beskrivelse af danskernes ånd og mentalitet”.

Ellers påpeger han, at Tyskland er imponeret over dansk og nordisk arkitektur, frisind og design.

“Det er som bekendt noget, Danmark virkelig er kendt for. Der er også en stor interesse for nordiske forfattere i Tyskland, og i Norden ➡

DET KOLDE ØJE TYSKLAND
I 1920'ERNE

14.10.22
-19.2.23 **LOUISIANA**

Fra oktober 2022 til februar 2023 viste kunstmuseet Louisiana i Humlebæk udstillingen 'Det kolde øje', som gav et indtryk af det Tyskland, som det danske mindretal syd for den nuværende grænse blev en del af, efter at Slesvig var delt og Sønderjylland kommet hjem til Danmark. Interessen for især livet i den tyske hovedstad Berlin i de brølede 20'ere synes intakt, selv om få lærer tysk og opmærksomheden i Norden samler sig om den tsunami af populærkultur, der skyller ind over os fra den angelsaksiske verden. Udstillingen på Louisiana beskrev en blomstrende periode i tysk kultur, en periode som begyndte med afslutningen på Første Verdenskrig, og som visnede bort i et splitsekund, da Hitler kom til magten i 1933. Kunstnerne, hvis værker er udstillet, blev spredt som blade i efterårsblæsten i hele den vestlige verden. På plakaten havde Louisiana portrættet, som mere end noget kendetegnede mere den kunstneriske bølge, der fik navnet 'Neue Sachlichkeit'. Maleriet hedder 'Bildnis der Journalistin Sylvia von Harden' (portræt af journalisten Sylvia von Harden) og er malet af en af de store Neue Sachlichkeit-kunstnere, Otto Dix.

er vi påvirket af tysk filosofi, litteratur og centraleuropæiske strømninger. Så på den måde er det rigtigt, at vi deler nogle af de samme værdier”, siger Jens A. Christiansen.

Samspil rundt om Østersøen

“Selvfølgelig er jeg glad, når kulturudveksling finder sted både inden og uden for Skandinaviens grænser. Fremme af ens egen kultur og sprog bør altid spille en vigtig rolle. Som medlem af det danske mindretal er jeg stor tilhænger af, at vi er bevidste om og plejer vores kulturelle rødder og identitet. Kultur er ikke noget, der bare skal kunne fås på dåse på en hylde i døgnkiosken. Den kulturelle udveksling og det samspil man gennem tiden har haft i Skandinavien og rundt om Østersøen er noget særligt, som præger os alle. Det skal vi værne om”, siger medlem af forbundsdagen for SSW Stefan Seidler.

Tysklands ambassadør i København, Pascal Hector, oplever, at Norden er et begreb, man i Tyskland får kendskab til fra barndommen.

“Der er mange ting fra Norden, som sætter sit præg, for eksempel H.C. Andersens eventyr og Astrid Lindgrens børnebøger om Pippi Langstrømpe og Bulderby. Et sted som Bulderby står stærkt i mange tyske børns bevidsthed, og mumitroldene kender vi. Også moderne litteratur spiller en rolle. ‘Nordisk noir’ med krimier som Wallander. TV-serier som ‘Broen’ og ‘Borgen’ er også populære i Tyskland. Jeg har lige læst ‘Die Erinnerung’ (på dansk Brahmaderne) af den færøske forfatter Jóanes Nielsen”, siger den tyske ambassadør i Danmark, Pascal Hector.

Han tilføjer, at det i år er Caspar David Frie-

drich år. Den tyske, romantiske landskabsmaler, som er den vigtigste tyske kunstner i sin generation, vel nærmest billedkunstens pendant til forfatteren Johan Wolfgang Goethe. Caspar David Friedrich blev født i 1774, så det er 250 året for hans fødsel, der markeres. Og han var tæt knyttet til Danmark.

“Caspar David Friedrich blev født i Greifswald og havde tætte forbindelser til Danmark og Norden. Mellem 1794 og 1798 studerede han således på Det Kongelige Kunstakademi i København”, fortæller Pascal Hector.

Den danske ambassadør i Berlin, Susanne Hyldelund, nævner også Casper David Friedrich året som en stor tysk, kulturel begivenhed. Men, siger hun:

“I Danmark er der mere et angelsaksisk blik på tingene. Man finder meget nordisk i Tyskland, for eksempel litteratur og krimier”.

Hvad den kulturelle udveksling angår, understreger hun, at man ikke skal undervurdere turismens betydning.

“Der har aldrig været så mange tyske turister i Danmark, og de besøger også danske museer”, siger hun.

Og det er rigtigt. Der er rigtig mange mennesker i både Norden og Tyskland, som lærer hinandens lande at kende som turister. Faktisk kan vi godt lide at besøge hinanden. I Danmark indtog Tyskland en klar førsteplads hvad angår turistovernatninger angår. Tyskerne tegnede sig for 19,4 mio. overnatninger i 2022. Nordmændene kom på andenpladsen med 2,25 mio. overnatninger og svenskerne på fjerdepladsen med 1,69 mio. overnatninger. Og Tyskland er det land, der har flest danske turistovernatninger. 🇩🇪

“
*Der er mange ting fra Norden,
som sætter sit præg, for eksempel
H.C. Andersens eventyr og Astrid
Lindgrens børnebøger om Pippi
Langstrømpe og Bulderby.*

Pascal Hector, Danmarks ambassadør i Tyskland

Flensborg Avis digital PLUS inkl. tablet og cover iPad 10.2 eller Samsung Galaxy Tab A 8

Læs Flensborg Avis, når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis samt adgang til alt indhold på www fla.de i 24 måneder. Desuden kan du vælge mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 8 inkl. cover.

Pris pr. måned 225,- kroner

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Bestillingskupon

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital PLUS i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 675,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (675,- kroner) og ved iPad engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital PLUS på pt. 447,- kroner pr. kvartal.

Jeg vælger en:

- iPad 10.2" WiFi 64 GB inkl. cover
- Samsung Galaxy Tab A 8 WiFi 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn

Gade

Postnr. By

Telefon

E-mail

Dato Underskrift

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/impressum

- Kontakt mig pr. mail
- Kontakt mig pr. brev
- Kontakt mig telefonisk
- Kontakt mig pr. newsletter

HUSK
kryds og
underskrift

Underskrift

Send kuponen til:
Flensborg Avis, Postboks 70, 6330 Padborg

Sønderjysk – med få glimt af tysk og storbyjysk

Af Poul Struve Nielsen
Foto: Ditte Chemnitz

Rikke Thomsen har udgivet sit andet album og er klar til at tage på turné med sønderjyske sange, hvor der både er lånt fra Anne Linnet og hentet inspiration fra Bruce Springsteen

Mie sender en sms. Hun er lidt forsinket, men hun er på Kennedys Plads nu. Hun skal mødes med fortælleren, der er kommet til bind fire i Karl Ove Knausgaards værk 'Min Kamp', på Klostersortet. Sådan bliver det fortalt på storbyjysk, altså sproget man taler i byer som Aalborg, Aarhus og Esbjerg, i åbningsnummeret på Rikke Thomsens nye album.

John F. Kennedys Plads ligger i Aalborg ligesom Klostersortet, hvor Mie træder ind ad døren og siger sit sædvanlige tyske 'Hallooo', og derfra er snakkesangen på 'Æ sproch'. For selvfølgelig fortsætter Rikke Thomsen da med at synge på sønderjysk, ligesom hun har gjort på debut-EP'en 'Omve'n Hjemve' og det første album 'Opland'.

Album nummer to, 'Makværk', er blevet taget godt imod og har blandt andet været ugens album på P4.

"Den har også været det på P5, det var mit første album også. P5 har bakket min musik enormt meget op. Men P4 er Danmarks største radiokanal, så det giver lidt mere bredde på publikumsradaren", siger Rikke Thomsen.

Med 'Makværk' oplever hun at udgive det, der er kendt som 'den svære to'er'.

"Ja, det er jo en sjov ting at tale om. Jeg kan mærke det på den måde, at med 'Opland' i 2021 var det lidt et gratis forsøg. Der var ikke nogen, der forventede noget. Den opmærksomhed, der kom, var jeg taknemmelig for. Men når man udgiver plade nummer to, så er der mere på spil. Der er forventninger. Det er en god ting, men også en ny ting. Der er rigtig mange, der gerne vil til koncerterne. Jeg kan tydeligst mærke det ved entusiasmen omkring koncerterne. Jeg er stolt af, at folk vil bruge deres tid, deres opmærksomhed og deres ører på at gå til koncert med mig." ➡➡

Hun er især stolt over, at folk vælger at bruge tid på hendes musik, fordi der er mange om budet i dag.

Takker for tiden

“Alle os, der spiller musik, har i princippet det samme publikum, så jeg er glad for at få publikums tid.”

Det betyder også, at publikum giver sig tid til at lytte til det sønderjyske sprog.

“Jeg synes, folk mere tager dét, at jeg synger på sønderjysk, som en selvfølge. Den præmis har folk accepteret. Det er ikke så eksotisk længere. Nu lytter folk lige så meget til, hvad det er, jeg synger, og ikke bare til, at det er sønderjysk. Det er jeg glad for som sangskriver, for rent pressemæssigt har der været meget opmærksomhed på, at det var sønderjysk – og ikke så meget på indholdet”.

Med andre ord er der med den tredje udgivelse fra Rikke Thomsens stemme og guitar sket det, at nyhedsværdien af, at der synges på sønderjysk, er klinget lidt af. Til gengæld har musikken og sangene fået mere fokus.

“Jeg har tænkt over, at folk bliver nødt til at lytte. Det er den helt særlige gave til mig, at jeg får en ekstra tidsinvestering fra publikum. For alle andre end sønderjyder kræver det ekstra tid og tålmodighed at forstå, hvad jeg synger om, og i en verden, hvor tid er dyrebar, er det en særlig gave, jeg får. Folk siger, at en single skal være ‘catchy’ efter fem sekunder. Jeg oplever det modsatte. Folk hører mine sange tre, fire, fem gange for at få ordene med. Det er en særlig gave. Gaven er tid, som mit publikum giver til mig. Alt skal gå hurtigt i dag, film bliver også klippet på en anden måde i 90’erne. Det er ‘reach’, ‘likes’ hurtige lette kalorier. Der er ikke tid til at tænke meget over noget”, siger Rikke Thomsen.

Rockguitar og saxofon

Hun har flyttet sig musikalsk fra at spille folk på ‘Omve’n Hjemve’ over 80’er inspireret pop med lidt elektronika på ‘Opland’ til at være mere rocket på ‘Makværk’, hvor en

sang som ‘Sønderborg City’ lægger sig tæt op ad Bruce Springsteen med saxofon solo og hele svineriet.

“Makværk er en klar indikator for, hvilken slags musiker, jeg egentlig er. Jeg har alle dage været guitarist og set mig selv som den her rock guitarist, der synger. Springsteen har altid været en del af min inspiration. Min lille første udgivelse var rent folk. På Opland gik vi syntetisk til den med keyboard som i 1980’erne. Der var ikke så meget folk tilbage. På ‘Makværk’ er vi mere tilbage i det håndspillede. Det er Stadionrock nærmest. Men der er også nogle elementer af folk, især på nogle af de sidste numre”, (‘Vil Do La æ Lys Stå Tænd’ og ‘Finde selv Ue’, red.)

Der er også en sang med den gode tyske titel ‘Die Ganze Schweinerei’. Ordene indgår i omkvædet, ellers er vi tilbage på sønderjysk.

“Det er sjovt den tysk angst omverdenen har. Det er næsten kun i Tyskland og landene deromkring, at det tyske sprog får lov at leve lidt. Der er sket så meget, siden jeg gik i tysk børnehaven. Men hvis praktikken havde været anderledes, kunne jeg være endt i tysk skole. Det tyske sprog har altid været i min bevidsthed. Da jeg voksede op i 90’erne, var det en stærk del af min sønderjyske identitet. Men den umiddelbare udsættelse for tysksproget indhold bliver man ikke mødt med længere”, siger Rikke Thomsen.

Selv om sproget på ‘Makværk’ er sønderjysk som på de to foregående udspil, er der også sket andre forandringer med sproget end at det har fået tilsat nogle få glimt af tysk og lidt storbyjysk. Lyrikken har også taget en anden retning og er blevet mere direkte.

“Hvis der er noget, der har ændret sig lidt, er det mest rent lyrisk i det samlede udtryk, hvor teksterne på ‘Opland’ var mere ‘hemmelige’; man skulle læse lidt mere mellem linjerne, kompositionerne var mere mættede. På ‘Makværk’ er det bevidst meget mere råt, og knapt så mættet af lyd. Lyrikken er råt for usødet.”

En af titlerne bærer en anden kunstners navn, nemlig sangen ‘Anne Linnet’.

Rikke Thomsen synger på sønderjysk, men hendes publikum er fra hele Danmark. Ellers ville der ikke være fulde huse i både Musikhuset i Aarhus og i Amager Bio.

“Vi har sunget en del af Anne Linnets sange i friskolen i Blans, og hun fyldte 70 år for ikke så længe siden. Da havde jeg skrevet sangen. Jeg synes, det var fint, at hun kom med på pladen. Når jeg skriver, jeg låner fra hende, er det fordi, at det synes jeg, vi alle sammen har gjort. Jeg bruger det for mig Linnetske greb med at skifte fra dur 7 til mol i omkvædet og synger noget på sønderjysk, som aldrig kunne rime på rigsdansk. Det var nok til, at jeg blev nødt til at skrive den og have den med på albummet.”

Opbakning i hele landet

Rikke Thomsen føler, hun har stor opbakning også udenfor Sønderjylland.

“Jeg føler, der er opbakning i hele landet. Den mest overvældende opbakning er i Sønderjylland, men det er næsten også forkert at sige. Jeg spiller i den store sal i Amager Bio til foråret. Det havde jeg ikke lige regnet med at kunne sige. Det kan jo kun lade sig gøre, fordi publikum kommer”, siger hun og tilføjer:

“Det er for vildt, at sproget ikke er en hindring. Jeg spørger nogle gange for sjov, om der er nogle sønderjyder til stede, hvor der er to ud af 500, som rækker armen i vejret. Så ud af et stort publikum har der altså kun været to sønderjyder til stede. Nogle gange kommer de – ikke sønderjyderne, selvfølgelig, men andre publikummer – og siger, at de knapt fattede, hvad jeg sang, men det mindede dem om det sted, de selv kommer fra. Og det, at vi alle kommer et sted fra, har folk brug for at blive mindet om”.

Tilbage på cafeen i Aalborg, som danner rammen om den første sang på det nye album, fortsætter fortælleren og Mie deres sønderjyske snak over kaffen og et spil yatsi. De taler om minderne, og det kan tydeligt høres, at de også kommer et sted fra, ikke et tilfældigt sted, men fra Sønderjylland. Nu er der så sendt sønderjyske signaler ud i landet, hvor de røde lamper længe har blinket udsolgt foran den første koncert i Musikhuset i Aarhus. 🇩🇰

“

Når jeg skriver, jeg låner fra hende, er det fordi, at det synes jeg, vi alle sammen har gjort.

Musiker Rikke Thomsen om sin sang 'Anne Linnet'

“Danmark er mit hjem nu”

Tekst og fotos af Alexander Leicht Rygaard

Musiker Greta Schenk er født og opvokset i Husum i Nordtyskland, men har tilbragt de seneste 12 år af sit liv i Danmark. “Jeg skal ikke tilbage til Tyskland. Danmark er mit hjem nu”, siger Greta Schenk, der er aktuell med sit tredje album under kunstnernavnet ‘GRETA’.

Set udefra er det let at tro, at 31-årige Greta Schenk er en del af det danske mindretal i Sydslesvig. Hun er født i Husum i det vestlige Sydslesvig, hun har haft danskundervisning gennem en stor del af sin skolegang, og i dag bor hun i København efter en række studieår i Esbjerg og Aarhus.

Men Greta Schenk er noget så besynderligt som en tysker, der selv har fundet vej til Danmark. Og undervejs har hun endda etableret sig som et af de allermest spændende electropop-navne på den danske musikscene.

Hun er aktuell med sit tredje album, ‘Portals’, der udkom den 3. november og

straks modtog store roser og en regulær stjerneregn fra de danske anmeldere. Magasinet Grænsen møder hende en snekold formiddag i december tæt på hendes bopæl i Nordvest på caféen Storm B, hvor en del af albummets tekster er sat sammen. Hun har netop overstået en miniturné, hvor hun på en række natklubber har afprøvet de nye sange, inden hun til februar drager på en månedlang turné rundt i hele landet.

“Det var en fed oplevelse at mærke de nye sange leve. Det er altid noget specielt at have kreeret nogle sange i et meget lukket rum, som et musikstudie er, og så fremføre dem for en større gruppe mennesker. Det er ➡

I arbejdet med sit tredje album, 'Portals', har 31-årige Greta Schenk tilbragt mange timer på Bispebjerg Kirkegård. Det var her, hun fik idéen til albummets titel, da hun en formiddag skubbede sønnen Ro rundt i barnevognen. "Det er en meget smuk kirkegård. Og flere steder former træerne portaler. Det tog mig en del besøg at opdage", siger hun.

Foto: PR-foto

jo en stor kontrast, men jeg synes, publikum virkede begejstrede”, fortæller hun, da vi har fået vores kaffebestillinger.

Fra ABBA til keltisk harpemusik

Greta Schenk er en ret sej, ung kvinde, og det håber jeg vil blive tydeligt for dig som læser relativt hurtigt i den her artikel. Jeg har selv svært ved at forestille mig, hvordan det er at vokse op i et land, man egentlig ikke føler sig helt hjemme i. At nabolandet, der ligger små 50 kilometer væk, virker mere tiltrækkende.

Men sådan var det for Greta Schenk, der allerede som 19-årig valgte at forlade hjemlandet Tyskland og sætte kursen mod Dan-

mark og Esbjerg for at studere på Syddansk Musikkonservatorium og dyrke drømmen om en karriere i musikbranchen.

Men inden vi springer for langt frem i Greta Schenks fortælling, skal vi besøge hendes barndomshjem i den nordfrisiske havneby Husum. Her vokser hun op i et hjem fyldt med musik.

“Mine forældre har altid elsket musik, lige fra store navne som ABBA, Depeche Mode, Led Zeppelin og Metallica til alt muligt crazy fra hele verden. Jeg husker, at vi i skolen engang fik til opgave at medbringe en sang, og næsten alle havde valgt noget med Spice Girls, fordi de var kæmpestore på det tidspunkt. Jeg havde noget fuldstæn-

dig weird, keltisk harpemusik med, som min far havde vist mig. Det var så pinligt”, fortæller den dansk-tyske sangerinde og griner.

“Vi har også hørt meget klassisk musik, fordi min far har spillet violin og klaver og selv skrevet og udgivet musik. Så det var svært ikke at have lyst til at gøre det samme”, tilføjer Greta Schenk, der allerede som seksårig begyndte at spille klaver samt det ofte oversete træblæseinstrument fagot. Hun var også med i en barokkvartet.

“Det er lidt skørt at tænke tilbage på, men det var kun muligt at få undervisning i klassisk musik i min hjemby, så det var, hvad jeg lærte. Egentlig havde jeg nok mest lyst til bare at synge, men jeg begyndte først til sangundervisning som 12-årig”, fortæller hun.

Danskofile forældre

Udover musikken var Greta Schenks forældre også meget optagede af nabolandet Danmark, og i opvæksten blev det til mange ture over grænsen.

“Min mor er meget danskofil. Kan man sige det? Hun er i hvert fald helt vild med Danmark, mens min far nok har størst veneration for Sverige. Men de elsker begge Skandinavien. Jeg ved ikke, om jeg nogensinde har fået dem til at sætte nogle flere ord på, hvorfor de har det sådan. Men vi besøgte tit Danmark, og jeg har både holdt sommerferie ved Saksild Strand og oplevet julemarkedet i Tønder flere gange. Jeg har også været mange gange i Kolding Storcenter med min mor. Det var mega fedt, syntes jeg”, siger hun og bryder ud i endnu et smittende, let underspillet grin.

“Det var meget overvældende med alle de butikker, men også hyggeligt. Folk var altid åbne og mega søde, og vi prøvede så at snakke med vores lillebitte danske. Og vi mødte kun begejstring over, at vi faktisk prøvede at tale dansk. Vi synes altid, at det var superpinligt, når der var nogle andre tyskere, som bare talte tysk. Det kan man da ikke, tænkte vi”, siger Greta Schenk.

Greta Schenk har gået på Theodor Storm Skolen i Husum, der er en tysk skole og gymnasium med fokus på musik. I 8. klasse valgte hun dansk som fjerde sprog efter tysk, engelsk og fransk. Det var hendes mor, der insisterede på det danske sprog, for den unge Greta Schenk fandt egentlig latin mere interessant dengang, fordi faderen havde haft det.

“Latin var bare lidt sejere. Men min mor blev ved med at sige, at hvis jeg lærte dansk, kunne jeg måske få arbejde i Danmark en dag”, siger Greta Schenk.

“Det fik hun jo ret i”, tilføjer hun.

Et dansk mindretal lige rundt om hjørnet

Greta Schenks mor kommer fra Flensborg og har rødder i Danmark, men hun taler ikke selv dansk. Og hverken hun eller faderen, der er fra byen Salzgitter nær Hannover i delstaten Niedersachsen, var opmærksomme på, at der i den nordlige del af Slesvig-Holsten, som vi kalder for Syd-slesvig, eksisterer et dansk mindretal med danske skoler og foreninger.

“Jeg tror, det ærgrede dem dengang. De opdagede det nok, da det var for sent. Men jeg endte alligevel i Danmark, så de har fået en tilknytning til det danske, og de prøver også stadig at lære lidt dansk indimellem. De elsker at komme på besøg her i København og opleve alt, hvad byen har at tilbyde”, siger Greta Schenk.

“Men jeg husker egentlig min skolegang i Tyskland som god. Jeg var et glad barn. Men der var nogle ting, som først gik op for mig, da jeg kom til Danmark, f.eks. det meget autoritære forhold til læreren. Jeg havde svært ved at vænne mig til, hvor afslappet det er i Danmark. Til en af mine første undervisningstimer var der en af de andre elever, som stillede spørgsmål ved den opgave, læreren havde givet os. Det gibbede helt i mig. Det kan man da ikke, tænkte jeg”, tilføjer hun.

Kurs mod danske kyster

Mod slutningen af sin skolegang ved Greta Schenk godt, at hun vil noget mere med musikken. Hun har dygtiggjort sig på klaveret og finder mere og mere tryghed i at synge. Hun har også allerede optrådt med nogle af sine egne sange. Men hun tænker ikke på Danmark endnu. Det er stadig primært et hyggeligt sted, hun besøger indimellem med sin mor. Vendepunktet kommer en weekend i Rendsborg.

“Til et dansk-tysk jazzstævne møder jeg en dansk pige, der hedder Johanne. Hun kan tale tysk, og vi skaber hurtigt et bånd. Hun er en del af det tyske mindretal i Sønderjylland og fortæller om musikkonservatorierne i Danmark, om de klassiske og de rytmiske. Det var virkelig en åbenbaring. Jeg havde slet ikke tænkt på Danmark på

den måde, og jeg vidste slet ikke, at det var muligt at studere rytmisk musik. Jeg var egentlig ved at søge ind på tyske skoler med fokus på klassisk musik, fordi jeg troede, at min eneste mulighed”, siger Greta Schenk.

“Jeg behøvede slet ikke at tænke over det. Jeg ville bare til Danmark med det samme”, tilføjer Greta Schenk, der bliver optaget på Syddansk Musikkonservatorium i Esbjerg. Et valg, hendes forældre støtter.

“De var mega begejstrede og synes bare, at jeg skulle se at komme afsted”, siger hun.

At lære dansk i Sydvestjylland

Det med sproget tænker Greta Schenk ikke så meget over. Hun har netop afsluttet sin studentereksamen med et 10-tal i dansk, så det skal nok gå. Men der er dog lidt forskel på tysk skoledansk og sydvestjysk, erfarer hun hurtigt.

“Jeg begynder i en klasse som den eneste pige med ti drenge, der alle taler med tyk sydvestjysk accent og mumler og bander hvert andet ord. Jeg forstår intet. Min lærer er fra København og taler ekstrem hurtigt. Det tog et halvt år, før jeg forstod noget. Jeg dumpede næsten teoridelen på grund af det”, fortæller Greta Schenk.

“Jeg kan huske at sidde i klassen, og alle griner. Jeg anede bare ikke hvorfor. Det var virkelig hårdt og ensomt, men jeg insisterede på at blive ved og ikke tage hjem, fordi jeg ville det så meget. Jeg boede på et lille kollegieværelse og isolerede mig ofte for at skrive sange eller lave opgaver. Det gik det meste af min tid med i begyndelsen”, siger hun.

Langsomt kommer hun ind under huden på det danske sprog og sine klassekammerater. De fleste er faktisk søde og forstående, forklarer hun. De kalder hende ‘den søde tysker’ og ‘Schweini’, en reference, hun har glemmt baggrunden for, men som stadig hænger ved i den vennekreds.

Det hjælper også en hel del, at hun møder Niels, der bor lige ved siden af hende på kollegiet. Han vil gerne lære noget tysk og ser en mulighed i sin nye nabo. I dag er de to gift og har sønnen Ro på to år.

“Han var meget cute. Jeg talte dansk til ham, og han talte tysk til mig. Sådan gik der en del aftener. Og så lærte vi hinanden et sprog. Og senere blev vi forelskede”, siger hun.

“I dag kan han godt finde på at rette mit tyske, når jeg snakker til vores søn. Det er lidt irriterende”, tilføjer hun med et smil.

Det hjælper også på sprogkundskaberne, at Greta Schenk tager på musiksommerlejr og taler dansk nat og dag i en uge.

“Efter dét sagde det klik. Så kunne jeg bare tale dansk”, siger hun.

“Men jeg havde selvfølgelig stadig ikke de samme kulturelle referencer som de andre, og det tog tid at indhente. Det er heller ikke alt af den slags, jeg forstår i dag. Jeg synes ➔➔

Musiker Greta Schenk er opvokset i Sydslesvig, men tilhører ikke det danske mindretal. "Jeg har spillet i både Husum og Flensborg og mødt flere unge fra mindretallet. Det er mega sejt at opleve, hvordan de uden besvær skifter mellem dansk og tysk. Hvis jeg på nogen måde kan være med til at repræsentere den dobbelthed, vil jeg meget gerne det. Jeg er stolt af at komme fra det samme område", siger hun.

f.eks., at ‘Bamse & Kylling’ er supermærkeligt. Hvorfor er de venner med to voksne, der bor i skoven? Alle i Danmark elsker også Kim Larsen, men han har aldrig sagt mig så meget. Og tv-serien ‘Klovn’ forstår jeg slet ikke”, siger hun.

Behov for ny mentalitet

Det bliver til to år i Esbjerg for Greta Schenk. Hun opdager, at man i Aarhus kan læse sangskrivning på Det Jyske Musikkon-servatorium, og det sætter sig i hende. Det vil hun. Det skal hun.

Hun har i Esbjerg udviklet sig enormt som

“
En portal er for mig det perfekte billede på en transformation, en udvikling, man gennemgår.

Musiker Greta Schenk.

musiker. Hun har skrevet sange, dannet bandet ‘Who Is Louis’, indspillet musik og spillet koncerter. Men nu begynder hun igen forfra i Aarhus. Uden at kende nogen. På det her tidspunkt ved hun også godt, at hun nok aldrig kommer til at flytte tilbage til Tyskland. For hun har vænnet sig for meget til Danmark og især den danske mentalitet.

“Jeg oplever, at der i Nordtyskland eksisterer en grundmentalitet, der er præget af frygt og mistro. Folk er meget forsigtige, ja, bange. Mange vil gerne have styr på det hele. Måske er det derfor, at man ofte forbinder tyskere med, at alting skal være i orden. Her er Danmark mere præget af åbenhed og tillid. Der er en tro på, at velfærdssamfun-

det nok skal gribe én, hvis det går galt på et tidspunkt”, siger Greta Schenk.

“Jeg havde ekstremt meget behov for at ryste den nordtyske tankegang af mig, da jeg kom til Danmark. For jeg er faktisk modig. Ellers ville jeg ikke have valgt den her vej. Livet handler for mig om at turde at springe ud i ting. Og falder man på næsen, så rejser man sig op igen”, siger hun.

No risk, no fun

Hun fortæller videre om en form for mantra, hun har dyrket gennem sin musikkarriere. ‘No risk, no fun’ lyder det. Hun siger det med en vis mængde ironi i stemmen, for hun ved godt, at det kan lyde en smule corny. Men det indrammer jo faktisk, hvilken person Greta Schenk er. Uden risikoen var hun aldrig flyttet fra Husum til Esbjerg og igen videre til først Aarhus, hvor hun dannede bandet ‘Ida Red’, og tre år senere så til København, hvor hun begynder som soloartist under navnet ‘GRETA’.

“Det er stadig et vigtigt mantra for mig, men det har også ændret sig, efter at jeg er blevet mor. Nu er jeg nødt til at have styr på lidt flere ting”, siger hun.

Mantraet har også spillet en rolle på det nye album, ‘Portals’. For med en portal ved man heller ikke, hvad der venter på den anden side. Man er nødt til at stole på, hvem man er, og at det, der venter forude, er det rigtige, forklarer hun.

“En portal er for mig det perfekte billede på en transformation, en udvikling, man gennemgår. Og mit liv har været fyldt med mange portaler. Både som person og som musiker. På det nye album er det særligt mine oplevelser med at blive mor, der fylder”, fortæller Greta Schenk.

Når frygten stiller sig i vejen

Det er nemlig ikke nemt at finde sig tilpas i rollen som mor i en branche, der konstant dyrker momentum, og hvor du kan ryge helt ud i kulden i løbet af de måneder, en barsel varer. Det må Greta Schenk erkende, og derfor søger hun hjælp fra andre, der har stået i samme situation, bl.a. den danske sangerinde Fallulah, der fødte sit første barn i 2016.

“Det fyldte enormt meget hos mig, og jeg brugte lang tid på at finde ud af, hvordan jeg kunne forene rollen som mor og musiker. Som musiker er jeg jo nødt til at tage på turné og spille koncerter, og det betyder mange dage væk hjemmefra. Ville jeg stadig kunne være en nærværende mor i den rolle?”

Det skabte en stor frygt i mig, der tog tid at bearbejde”, forklarer Greta Schenk.

“Frygten dræbte min kreativitet, og jeg havde en lang periode, hvor jeg havde svært ved at se for mig, at jeg nogensinde ville lave et tredje album. Samtidig gik jeg i mødregruppe, hvor de andre kvinder vidste præcis, hvad den nærmeste fremtid ville bringe for dem. De vidste allerede, hvornår de skulle tilbage i arbejde. Jeg var rådvild, for jeg skaber jo selv mit arbejde, og det var svært at håndtere, fordi jeg på det her tidspunkt ikke havde noget som helst på blokken. Det var også svært at møde venner og familie i den periode, fordi de jo alle spurgte, hvordan det går, og om der er ny musik på vej”, siger hun.

Vejen ud for Greta Schenk bliver at finde tilbage til hvad, der før har virket for hende: At dykke ned i musikken. Ligesom på det gamle kollegieværelse i Esbjerg, hvor hjemlængslen rasede i hende.

Hun finder sit keyboard frem og begynder at lave små produktioner, når hun har et øjeblik for sig selv. Instrumentale brudstykker, der langsomt udvikler sig til deciderede sange. Det åbner en dør på klem til det kreative rum i hende, siger hun. Og pludselig begynder den sorte notesblok, hun altid har med sig at blive fyldt op med linjer. Det er dagbogstanker, citater fra film, hun ser, og digte, hun læser. Det er ting, hun overhører fra samtaler, når hun sidder alene på caféen i Nordvest.

“Jeg tror, der går to måneder, og så var albummet skrevet færdigt. Det fløj ud med sange, så snart jeg fik prikket hul på kreativiteten. Det var virkelig en lettelse”, siger hun.

“Flere af mine venner sagde efterfølgende, at det altid er sådan med mig. At jeg har krise, men så pludseligt kommer der et album på ingen tid. Og det kommer til at ske igen, sagde de. Næste gang håber jeg ikke, at det bliver lige så hårdt”, tilføjer Greta Schenk.

De nye musikalske græsgange

Musikalsk har Greta Schenk også bevæget igennem en portal i forbindelse med udgivelsen af sit tredje album. Hvor hendes to første album ‘Ardent Spring’ (2020) og ‘Forever We’ll Be Dancing’ (2022) bevæger sig i et 80’er-univers præget af trommemaskiner og synthesizermelodier, er ‘Portals’ i stedet inspireret af 90’er-techno og EDM-bølgen fra 2010’erne. Det betyder

pumpede klubrytmer, eftertænksomme tekster og varierende arrangementer.

“Jeg har altid været fascineret af den elektroniske dansegenre, men med det her album havde jeg behov for at befri mig selv fra 80’er-lyden. Jeg har brugt langt tid på at nørde forskellige lyde og på, hvordan jeg kunne skabe en stemning i sangene, der var noget andet end mit tidligere lydunivers. Jeg har forsøgt at ramme en stemning fra natklubmusikken, der både rummer en ekstrem eufori, men også melankoli og til dels ensomhed. Det må gerne være noget, man kan danse helt vildt til i en mængde eller stå helt alene med i natklubbens mørke”, siger hun.

“Jeg har hørt meget Blümchen i arbejdet med albummet. Hende vil jeg gerne fremhæve. Det er en tysk kunstner fra 90’erne, jeg kan huske, vi hørte, når der var børnefødselsdag. Da jeg lyttede til hende igen, begyndte jeg bare at grine. Det er jo hardcore trancemusik, vi har danset rundt til helt høje på rød sodavand og kage”, siger Greta Schenk.

At være både-og

Sproget på albummet er stadig engelsk. For på den måde kan hun ramme sine fans i både Danmark og Tyskland, siger hun. Men som på de tidligere albums har hun på ‘Portals’ også indføjet et par linjer på modersmålet tysk.

“Det er en lille hilsen til mit ophav i Tyskland. Det er jo det sprog, jeg er vokset op med, så det har stadig en betydning for mig”, siger Greta Schenk, der dog ikke har planer om at bo i Tyskland igen.

Sammen med manden Niels har hun allerede overvejet, hvilken skole Ro skal gå i.

“Han kommer til at have en dobbelthed i sig allerede fra begyndelsen af sin skoletid, og det vil vi gerne dyrke. Vi har skrevet ham op til Sankt Petri Skolen, der er en dansk-tysk skole i København. Men det afhænger også af, om vi flytter fra byen. Jeg ville ikke have noget imod at sende Ro i en almindelig folkeskole, men der ville han ikke på samme måde have nogen at dele sin dobbeltidentitet med”, siger hun.

“Men grundlæggende håber jeg, at det kan gøre hans forståelse for andre menneske større, at han vokser op med to sprog og to kulturer. Det har i hvert fald været min egen erfaring med at have to sprog”, slutter Greta Schenk. 🍷

Kunst kender ingen grænser

Tekst og fotos af Alexander Leicht Rygaard

Studierne trak sydslesvigske Janosh Heydorn til København, men det var kunsten, der fik ham til at blive. Mød kunstkuratoren, der står bag en ny udstilling om grænselandet, der kan ses på Vesterbro.

E riksgade på Vesterbro er klædt i hvidt, da Janosh Heydorn byder indenfor i galleriet Prospekt Space.

“Ja, der er altså ikke meget varmere herinde”, siger han, da vi efter en kort rundvisning har sat os ned med en varmen-de kop kaffe.

Det er midt-januar, og vinteren har bidt sig godt fast i København. Janosh Heydorn har dog meget at varme sig ved. Han er kurator for udstillingen ‘GRÆNSERUM’, der åbnede den 11. januar med en velbesøgt fernisering, hvor knap 100 gæster var igennem galleriets rå lokaler.

“Det kan man godt kalde en succes, synes jeg. Det var et dejligt kaos, og der blev talt både dansk, tysk, engelsk og sønderjysk”, forklarer Janosh Heydorn, der havde købt en stak af rammer med øl som en reference til grænselandets mange grænsebutikker.

“Det er jo dét, de fleste forbinder med grænselandet. Så det var lidt en gimmick”, tilføjer han.

Grænserum og landskaber

Janosh Heydorn er selv fra Sydslesvig og har med udstillingen fået mulighed for at vise hovedstadens beboere det særlige geografiske område, grænselandet er. I alt har 12 kunstnere bidraget til ‘GRÆNSERUM’ med værker, der varierer fra fotografier, broderier, skulpturer og installationer.

“Alle kunstnerne har rødder i Sønderjylland eller Nordtyskland og udforsker forskellige natur-, kultur-, by- og sociale landskaber tilknyttet grænseområdet. Bl.a. har Chili Seitz fra Kiel fotograferet den blå himmel ved en grænseovergang og fået det trykt på et stort flag. Og så har Emma Phillip Otten fra Sønderborg lavet et stort ➡

broderi baseret på et brev fra sin tip-tip-tip-oldefar, der deltog i krigen i 1864”, fortæller Janosh Heydorn.

“Vi har også to værker af Claus Carstensen fra hans værkserie ‘Den dag 70’erne døde’, der bl.a. behandler hans ven Keld, der begår selvmord nytårsaften 1987”, tilføjer Janosh Heydorn med henvisning til den kendte sønderborgske kunstner, der brød frem i 1980’erne som en del af ‘De Unge Vilde’, en gruppe kunstnere, der dyrkede det ekspressive maleri for at bryde med de foregående årtiers konceptkunst.

Kunst er aldrig stillestående

Udstillingen kører frem til 18. februar, og undervejs er der planlagt tre særlige begivenheder, herunder et dialektmøde med Den Sønderjyske Ambassade i København, et modeshow med fokus på kvinder i grænselandet arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Ungdom samt en koncert med gruppen MALM, der står bag albummet ‘Menneske igen’ om den sønderjyske soldat Kresten Andresen, som faldt i tvungen tysk krigstjeneste under Første Verdenskrig.

“Jeg er meget tilfreds med udstillingen og det tilhørende program. Det indrammer meget godt de mange aspekter, grænselandet rummer”, siger Janosh Heydorn, der dog ikke selv deltager i de afsluttende uger af udstillingen. Han er nemlig allerede på vej videre til et nyt kunstprojekt, denne gang med ham selv i rollen som udøvende kunstner.

“Jeg skal tilbringe hele februar i Athen sammen med min kæreste, som er billedkunstner. Hun har gang i sit eget projekt, og jeg skal så have gang i mit. Det kommer til at handle om, hvordan byens queer-venlige områder er indrettet. Det vil jeg så dokumentere med mit kamera, og måske kommer der en udstilling ud af det. Athen og Grækenland generelt har haft mange problemer med hadforbrydelser de seneste år, hvor politiet også har spillet en negativ rolle”, forklarer han.

“Lige siden jeg var ung gymnasieelev, har jeg interesseret mig for kunst og de mange abstrakte måder, man kan udtrykke sig på. Det er særligt kameraets evne til at indfange øjeblikke, stemninger og virkeligheder, som fascinerer mig”, tilføjer han.

Man kommer langt med nysgerrighed

Janosh Heydorn har ikke nogen særlig forbindelse til Grækenland og taler heller ikke

græsk. Men han er opsøgende og nysgerrig, og det har præget de fleste ting, han har beskæftiget sig med i sit voksne liv. Det er kun et år siden, at han vendte tilbage til København efter to års kandidatstudier i Urban Design på arkitektskolen i Hamborg, hvoraf han tilbragte to semestre på kunstakademiet i Tallinn på udveksling.

Før det var han på kunsthøjskole i Holbæk, og endnu tidligere læste han bachelorfaget Plan, By og Proces på Roskilde Universitet. Det var også her, at han første gang flyttede til København efter at have færdiggjort sin studentereksamen på Duborg-Skolen, der er det danske mindretals gymnasium i Flensborg.

“Udstillingen her er også kommet i stand, fordi jeg manglede et arbejde, da jeg kom tilbage til København. Jeg var opsøgende og stødte på galleriet på sociale medier og mødte så indehaver Mogens Ulderup. Han er fra Aabenraa, og jeg er fra Flensborg, og det måtte der være noget dynamik i, tænkte vi. Og nu står vi her med en færdig udstilling”, siger Janosh Heydorn og rykker sig lidt på en af de skumbelagte bænke, han selv har fremstillet til udstillingen.

“De er lavet af nogle gamle IKEA-møbler og -plader, som Mogens havde liggende fra en anden udstilling. Jeg fik min bror til at hjælpe. Han er arkitekt, og vi boede faktisk sammen i en periode i Hamborg, da han var på udveksling”, tilføjer han.

Mindretalsbaggrund giver udvidet horisont

Janosh Heydorn er opvokset i landsbyen Husby, der er ligger øst for Flensborg, og har gået i skole på Husby Danske Skole, en lille landsbyskole med knap 40 elever. Han kalder det selv for en meget idyllisk barndom, hvor det meste var nemt. I dag er han også meget bevidst om de muligheder, det har givet ham at vokse op som en del af det danske mindretal i Sydslesvig.

“Jeg føler mig meget privilegeret over at komme fra Sydslesvig. Det har jo givet mig mulighed for at studere både i Danmark og Tyskland, og jeg føler mig hjemme i begge sprog og kulturer. Det har også givet mig et kæmpe netværk, fordi jeg har venner fra både danske og tyske skoler”, siger Janosh Heydorn.

“Men det kan også være svært til tider, fordi jeg på en måde er spændt ud mellem dansk og tysk kultur. Man kan jo godt høre på min accent, at jeg ikke er opvokset i

Danmark, og jeg kan godt blive træt af det her spørgsmål om, hvor jeg kommer fra. For jeg føler mig hjemme i både dansk og tysk kultur. Men det er også sjovt indimellem, fordi nogen så tror, at jeg kommer fra Island eller Sverige”, siger han.

Janosh Heydorn fortæller videre, at han ofte har fundet det svært hele tiden at skulle forholde sig til sin identitet.

“På en studietur til København i gymnasiet var vi på Christiansborg og talte med nogle politikere. De ville gerne vide, hvordan vi så på vores egen identitet, når nu vi er vokset op i Tyskland, men har gået på danske skoler. Om vi nu ikke oplevede et identitetsproblem. Og det var og er egentligt ikke min opfattelse”, siger han.

“Og jeg føler heller ikke, at man bliver nødt til at sætte ord på det. Det må gerne være en smule abstrakt”, tilføjer han.

Har hjemme flere steder

“Jeg føler jo heller ikke, at jeg kun har et hjem. Jeg bor på Østerbro i København lige nu og er ofte hjemme hos mine forældre i Flensborg. Det betyder også, at der ikke er noget fra Sydslesvig, som jeg konkret savner i min hverdag, fordi jeg ved, at det stadig er en del af mit liv. I weekenden skal jeg så til koncert i Hamborg med det engelske støjrockband ‘Slowdive’, og det er jo en dejlig grund til lige at komme tilbage til den by og sige hej til nogle af dem, jeg kender”, siger Janosh Heydorn.

Selvom han føler sig godt tilpas i København, kan Janosh Heydorn godt savne, at byen på nogle punkter mindede lidt mere om Hamborg. I sine studieår i den nordtyske metropol oplevede han en større social bevidsthed, og hvis bystyret f.eks. ville rive nogle gamle bygninger ned for at lave et nyt byudviklingsprojekt, så blev der hurtigt organiseret demonstrationer og initiativer for at modarbejde gentrificeringen.

“I Hamborg kæmper man bare lidt mere for at bevare de gode steder i byen. Man går på gaden og siger fra over for, at det hele bliver alt for nyt. Jeg synes også, at København er blevet for pæn. Særligt på Østerbro, hvor jeg bor, er der alt for mange dyre ølbarer, caféer og surdejsbagerier. Det er jo mange lækre ting, man kan købe, men det er bare målrettet en særlig gruppe mennesker”, siger han.

“Her kan jeg godt savne den tyske kiosk-kæde Späti og tysk kioskkultur i det hele taget. Kiosken er et sted, hvor alle kan

finde noget, de har brug for. Der er bænke udenfor butikkerne, så man kan mødes og hygge, og øllene er billige. Det er et meget åbent sted, hvor hele samfundet mødes. En Späti på Trianglen ville være et forfriskende alternativ til Østerbros øvrige byliv”, tilføjer Janosh Heydorn, der ikke udelukker, at han måske kommer til at bo i Hamborg igen.

“Lad os se, hvad der sker. Nu skal jeg til Athen, og så ved jeg ikke, hvad jeg skal bruge min tid på efterfølgende. Men den uvished passer mig egentlig fint. Jeg kan godt lide at lægge min energi i forskelligt projektarbejde, og måske piler den mod Hamborg en dag. Men lige nu er jeg også meget glad for at bo i København”, slutter Janosh Heydorn. 🍷

Jeg har ofte fundet det svært hele tiden at skulle forholde sig til min identitet, Janosh Heydorn.

Med kærlig hilsen fra hovedstaden til det danske mindretal

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Medlemmerne af Grænseforeningens lokalforening i den danske hovedstad er dedikerede og ønsker at hjælpe det danske mindretal syd for grænsen

Der er jo fordomme om, at når folk mødes i hovedstadsområdet, så er det enten i nogle fine saloner eller på en cafe over nogle kopper cafe latte. Mødet med Anders Kaare, som er formand for Grænseforening for København og Frederiksberg, finder da også sted på en café over en kop kaffe, almindelig sort kaffe dog. Nemlig Kaleidoskop Cafe og Restaurant på hjørnet af Peter Bangs Vej og Gustav Johannsens Vej.

Ja, vejen er opkaldt efter Flensborg Avis' stifter, den kendte politiker og forkæmper for det danske i grænselandet, Gustav Johannsen.

Anders Kaare er født og opvokset på Frederiksberg. Alligevel brænder han for det danske mindretal syd for grænsen. Han kom ind i Grænseforeningen gennem det politiske arbejde. I 28 år var han medlem af

Frederiksberg Kommunalbestyrelse, valgt for Socialdemokratiet.

“Jeg blev valgt til kommunalbestyrelsen. Da kom formanden for den lokale grænseforening, som var skoledirektøren, og spurgte, om jeg ikke skulle være medlem. Det var i 1978, efter et par år blev jeg også medlem af bestyrelsen på Frederiksberg. Da skoledirektøren gik på pension, gik han også af som formand, jeg blev opfordret til at overtage formandsposten. Det var i 1988”, fortæller Anders Kaare.

‘Sønderjyds Forening for København’ blev oprettet i 1879 og skiftede i 1958 navn til ‘Hovedstadens Grænseforening’. Den 20. april 2009 blev den lagt sammen med ‘Grænseforeningen for Frederiksberg’, der var oprettet i 1937, og de videreføres nu som ‘Grænseforeningen for København og Frederiksberg’. ➔

Det var en udfordring for Anders Kaare, Grænseforeningen for København og Frederiksberg, og beboerne på Arveprins Knud-kollegiet at sikre en genforeningssten i Frederiksberg Kommune i anledning af 100 året for genforeningen.

Da Frederiksberg blev fusioneret med Hovedstadens Grænseforening, ønskede deres formand ikke at fortsætte, så siden 2009 har Anders Kaare stået i spidsen for den fusionerede forening.

Det er en helt særlig forbindelse mellem Frederiksberg Kommune og grænselandet. Når vi mødes ved Gustav Johansens Vej, er det fordi, vi så er ved 'den sønderjyske by', som kvarteret med de sønderjyske navne hedder på Frederiksberg.

Jo, vi er på café, og det er en lille portion kager, men kaffen er sort, og vi er i den sønderjyske by, hvor den lokale grænseforening tidligere har arrangeret en rundvisning med fortællinger om de folk fra grænselandet, der gemmer sig bag gadenavnene.

Grænselandet på Frederiksberg

“Vi har tidligere arrangeret en gåtur rundt i den sønderjyske by med vejnavne. Kvarteret er udbygget i 1920'erne og 1930'erne, lige efter genforeningen, så kommunalbestyrelsen har været god til at tage sig af det sønderjyske spørgsmål. Da jeg blev valgt til kommunalbestyrelsen, blev vi tilbudt en gratis avis. Det var Flensborg Avis. De første formænd for Grænseforeningen var alle borgmestre på Frederiksberg.”

På Frederiksberg ligger desuden Arve-

prins Knuds Kollegium, som er for unge sydslesvigere, der studerer i København.

“Arveprins Knuds kollegium hører lidt med. To personer i bestyrelsen er udpeget af Grænseforeningen. Den anden var daværende borgmester John Winther. Han pegede på mig som bestyrelsesmedlem og mulig formand. For at blive formand skulle jeg til personlig samtale med arveprinsesse Caroline Mathilde på Sorgenfri Slot. Det var i januar 1992. Hun sagde ja. Nu har grev Ingolf overtaget protektoratet. Vi har lige igangsat en øvelse med at finde en arvefølge på formandsposten. Fødselsattesten siger, at det nærmer sig”.

Men det ændrer ikke ved, at Anders Kaare er født på Frederiksberg og har boet der hele livet. Hvordan kommer den sønderjyske sag til at betyde så meget?

“Det er svært at svare på. Nu er jeg uddannet historiker. Det sønderjyske er en vigtig del af historien. Men gennem arbejdet i Grænseforeningen får man mere indblik i historien på et personligt plan. På et mere menneskeligt plan. Det er utroligt nemt at få venner syd for grænsen”.

Foreningen yder til stadighed julehjælp til flere danske familier syd for grænsen. Pengene kommer fra juleindsamling blandt foreningens medlemmer med tilskud fra bl.a. foreningen selv og et mindelegat.

“Vi har nogle skoler og børnehaver, vi har kendt gennem længere tid. Vi har kuverter med. Det bliver så skolernes og børnehavernes opgave at finde modtagerne til de julegaver. Nogle gange falder de på et tørt sted,” fortæller Anders Kaare.

Det at være formand indebærer også, at han er formand for Grænselandets Legatfond.

“Det er pengebeløb, der er indsamlet i 1950'erne og 1960'erne i arv og gaver. Det giver et afkast, som vi så kan benytte til uddeling. Hovedmodtagerne er skoleklasser, der vil have tilskud til en rejse til Danmark eller børnehaver og vuggestuer, der har brug for et legeredskab.”

“Det har en værdi, og det er værdsat. Vi har blandt andet støttet børnehaven i Kappel med forskellige legeredskaber. Jeg er blevet personlig ven med børnehavelederen og kommer på besøg og ser, hvordan det går. Vi er kun på børnehaveleder to. Der er vuggestue, børnehave og skole på den samme vej. Et smørhul for dansk kultur.”

En vigtig sag

Som de fleste andre lokalforeninger, har Grænseforeningen København og Frede-

Man oplever nogle værdier og fællesskaber, som virkelig støtter nogle danske familier.

Anders Kaare, formand for Grænseforeningen for København og Frederiksberg

riksberg oplevet, at der er kommet færre medlemmer i de senere år. Men netop det, at de danske syd for grænsen også støttes af en række frivillige i hovedstadsområdet, viser, at det er en national sag at bakke op om det danske mindretal i Sydslesvig.

“Man oplever nogle værdier og nogle fællesskaber, som virkelig støtter nogle danske familier. Og der er tyske familier, som påtager sig at lære dansk for at få del i det her fællesskab. For mig har det en stor værdi, så længe, der er folk, som brænder for sagen. Og det kan man mærke”.

Anders Kaare tror, at det vil kræve ‘en sag, man kan spille plankeværk opad’, hvis Grænseforeningen skal leve videre i sin nuværende form.

“Det skal der nok komme. Så skal Grænseforeningen gøre alt for at støtte foreningerne syd for grænsen. Skolesagen, hvor de danske skoler fik mindre tilskud end de tyske i Slesvig-Holsten, er et godt eksempel. Så er det vigtigt at være politisk aktiv, når der kommer en sag, man kan gribe”, siger han og tilføjer:

“Den oprindelige sag er stor nok, og man husker den syd for grænsen. Men den kan ikke samle folk i resten af Danmark længe”.

Noget af det, der kan gøre opmærksom på sagen, er, at der er genforeningssten, som minder om, at en del af Danmark har været i udlændighed og kun er blevet dansk igen, fordi der har været stærke følelser og er blevet arbejdet hårdt for at bevare det danske.

Skrevet i sten

“Da man lavede en opgørelsen over, hvor mange genforeningssten, der var, var der ikke nogen på Frederiksberg. Så kom der et ønske fra Arveprins Knuds Kollegium om at få en genforeningssten på Frederiksberg. Så fik jeg en dobbeltrolle, både som formand for kollegiet og Grænseforeningen. Der var

to fonde, som sagde ja. Det var Frederiksbergfonden og BHJ Fonden.

“Så var der alt det andet oveni. Vi havde ikke noget sted, men vi foreslog Sønderjyllands Allé. Kommunen foreslog på et hjørne af Sønderjyllands Allé og Mørk Hansens vej. Det blev så der. Så den står på kommunal grund. Der var et stort arbejde med at få gravetilladelse på grund af de mange ledninger og rør i vejen. Teksten hentede vi fra stenen i Dyrehaven. Det var kollegiet, der foreslog, at vi genbrugte teksten. Men vi vendte den om fra ‘intet Danmark uden Slesvig’ til ‘intet Slesvig uden Danmark,’ fortæller Anders Kaare.

Genforeningsstenen blev indviet i juli 2020.

“Det blev udlagt som om, vi ønskede en grænserevision”, husker Anders Kaare.

Grænseforening for København og Frederiksberg har også tilskyndet Københavns Kommune til at få rengjort genforeningsmonumentet ved Trianglen ved indgangen til Fælledparken på Østerbro i København i anledning af 100 året for genforeningen.

Carlsbergfondet skænkede monumentet til København i 1930, og fondet donerede i anledning af genforeningsmarkeringen belysning af monumentet.

Blandt talerne var Københavns overborgmester, Frank Jensen (S), og Københavns biskop, Peter Skov-Jakobsen, som nu er formand for Grænseforeningen. Carlsbergfondet udskænkede i dagens anledning en særlig genforeningsøl.

“En gruppe historikere mente, at den slesvigske sten i Dyrehaven trængte til vedligehold. Stenen væltede da også, da den skulle transporteret væk, så det var på høje tid. Vi fik rejst penge til restaureringen med hjælp fra Grænselandets Legatfond og Socialdemokratiet. Det betød, at vi fik Folketingets formand, Henrik Dam Kristensen, til at holde talen ved genrejsningen”, fortæller Anders Kaare. 🍷

For 17. gang arrangerer Rødding Højskole grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen

Grænselandskursus 2024

KRIG I EUROPA

Mindretal og grænseland

31. august – 6. september 2024

Der er krig i Europa, og igen opleves fremtiden som usikker – for hele Europa og i særdeleshed for befolkningen i Ukraine. Men i den aktuelle krise kan vi finde håb i historien fra det dansk-tyske grænseland, hvor fjendskab blev til venskab.

Og netop med håbet som holdepunkt, og med de positive historiske erfaringer fra det dansk-tyske grænseland, skitserer vi i løbet af ugen den brydningstime, som Europa befinder sig i.

Foredrag med bl.a. Lykke Friis, Michael Reiter og Flemming Rose.

To heldagsture til Sydslesvig, hvor vi møder repræsentanter fra det danske mindretal.
Debat på Flensborghus.

Koncert med Lars Malm, der fortolker soldaterbreve fra Første Verdenskrig.

Kursusvært: forstander Mads Rykind-Eriksen

Lørdag den 31. august

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Er mindretalspolitik fredspolitik?" v/ Jørgen Kühl, mindretalsforsker og professor.

Søndag den 1. september

Kl. 9.00: "Sat her i forvirringstiden". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Det danske mindretal – dansk i holdning, tysk i adfærd" v/ Rejhan Bosnjak, forfatter og ph.d.i historie.

Kl. 14.00: "Så længe I holder fast i os, holder vi fast i jer" v/ Benny Engelbrecht, MF og formand for Sydslesvigudvalget.

Kl. 19.30: "Menneske igen – en musikalsk genoplivning af en sønderjysk soldat fra Første Verdenskrig". Koncert med Lars Malm og Tomas Raae.

Mandag den 2. september

Heldagstur til Flensborg og besøg hos det danske mindretal. Debat på Flensborghus om mindretallets fremtid

Kl. 19.30: "Sønderjyske sange og sange om Sønderjylland". Sangaften v/ Mads Rykind-Eriksen.

Tirsdag den 3. september

Kl. 9.00: "Skæbnefortællinger. Fra tysk flygtning til dansk mindretal". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Sydslesvighistorier – en kærlighedserklæring til det gamle danske land" v/ Hans Christian Davidsen, kulturredaktør ved Flensborg Avis.

Kl. 14.00: "Tysklands puls er Europas puls" v/ Michael Reiter, tysklandskorrespondent.

Kl. 19.30: "En slægtshistorie fra grænselandet" v/ Jens Andresen, tidl. formand for Grænseforeningen.

Onsdag den 4. september

Heldagstur til Slesvig med besøg på Dannevirke, Dannevirke Museum og A.P. Møller Skolen

Kl. 19.30: "Grænselandet – et spejlbillede af Europa?" v/ Lykke Friis, direktør for Tænk tanken Europa.

Torsdag den 5. september

Kl. 9.00: "Se, nu stiger solen". Morgensang i Rødding Frimenighedskirke, hvor vi ser kirken og hører den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig v/ Mette Geil, frimenighedspræst.

Kl. 9.40: "Har Grænseforeningen sejret sig selv ihjel?" v/ Hanne Sundin, direktør i Grænseforeningen.

Kl. 14.00: "Mindretal klemte inde mellem Ukraine og Rusland" v/ Flemming Rose, forfatter og chefredaktør på Frihedsbrevet.

Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, gåtur og ostebord.

Fredag den 6. september

Kl. 8.45: "Gå da frit enhver til sit".

Morgensang og afrunding v/ Mads Rykind-Eriksen.

Derefter afrejse.

Praktisk

Pris: 5.950 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse). 6.550 kr. på dobbeltværelse med bad. Yderligere oplysninger og fuldt program samt tilmelding på skolens hjemmeside: www.rhskole.dk

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

RØDDING HØJSKOLE

Folkeoplysning om tronskifte, historie og mindretal

Af Hanne Sundin
Direktør for
Grænseforeningen

‘Alle danskernes dronning’, ‘Talen, der gik i hjertet på dronningen’. Fredag den 12. januar fokuserede Grænseforeningens nyhedsbrev på HM Dronning Margrethes tilknytning til grænselandet inden det forestående tronskifte. Omtalen er udtryk for den store taknemmelighed, som vi i Grænseforeningen er rundet af over for Dronningens indsats for grænselandet.

I nyhedsbrevet er også en artikel om filmen ‘The Zone of Interest’, der beskriver en nazistisk kz-lejrkommandants stilfærdige familieliv side om side med rædslerne i lejren. Han blev taget til fange i Flensborg, hvor

sen. Magasinet kommer i postkassen og indbyder med sin fysiske form til fordybelse i lænestolen. Det er i dag primært medlemmer, der modtager magasinet, men derudover sendes det til Folketinget og til en del biblioteker.

Men ligesom med nyhedsbrevet så ønsker vi at nå længere ud. Nyhedsbrevet omtaler allerede artiklerne fra magasinet, som kan tilgås fra hjemmesiden gratis. Men også papirudgaven og den fordybelse skal nå flere.

Derfor er det fra 2024 muligt at abonnere på magasinet Grænsen. Prisen er plus/minus den samme, alt efter hvor man bor, som medlemskab af en lokalforening eller landsorganisationen.

Hvorfor? Fordi vi ikke skal konkurrere med os selv.

Vi håber selvfølgelig på, at de fleste vælger medlemskab, for der er stadig brug for den synlige opbakning til mindretallet i Sydslesvig.

Medlemskab giver i modsætning til abonnement ofte billigere adgang til arrangementer, så der er også noget for den enkelte i at melde sig ‘rigtigt ind’. Og i 2023 besluttede vi at supplere nyhedsbrevet med et medlemsnyhedsbrev. Det blev lanceret i 2023 og har en endnu højere åbningsrate end nyhedsbrevet. Medlemskab opleves altså vedkommende.

Men er man ikke klar til medlemskab, måske fordi man godt vil vide lidt mere, så kan man altså nu abonnere på magasinet Grænsen.

Folkeoplysning er ikke blot at vide. Eller at have relevant på hjerte. Folkeoplysning er at reelt nå ud til Folket med sin viden.

Det gør vi i Grænseforeningen nu og i endnu højere grad med de nye tiltag fra 2023 og fra 2024. Du kan finde alle mulighederne på vores hjemmeside. 🍷

“

Folkeoplysning er ikke blot at vide. Eller at have relevant på hjerte.

han skjulte sig. I ugen forinden var der en omtale af jubilæumsfejringen af kunstneren Franciska Clausen og af salmedigteren Jens Rosendals død. På den vis kommer nyhedsbrevet vidt omkring. Men altid med grænselandet i fokus.

Nyhedsbrevet går ud til mere end 5.300 mailbokse, og hver gang vi har været på messer eller på anden vis fået mennesker i tale, så vokser antallet. Og ikke nok med det. Mere end halvdelen åbner hver gang nyhedsbrevet, hvilket er væsentligt højere end de fleste nyhedsbreve.

Nyhedsbrevet supplerer Magasinet Græn-

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Faaborg-Midtfyn

29. februar kl. 19:30. *Ryslinge Højskole, Højskolen 1, Ryslinge*. MALM præsenterer en koncertfortælling, der hiver publikum helt ned i skyttegravens mudder under Første Verdenskrig. Med afsæt i sønderjyden og soldat Kresten Andresens breve og dagbøger udfoldes sange om drømme, tro, håb – om det nære og det fjerne.

Fredericia-Middelfart

11. marts kl. 19:00. *Trinitatis Sognegård, Kongensgade 39B, Fredericia*. Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende kaffebord med oplæg ved Sven Wieland, bestyrelsesmedlem i Grænseforeningen Kolding og Omegn.

16. marts kl. 16:00. *Vingsted Mølle, Bredsten*. Foredraget 'Min morfars hemmelighed – brevene fra Anden Verdenskrig' ved forfatter Peter Nejsum, der har skrevet en bog med samme titel. Efterfølgende serveres Soljanka-suppe. Tilmelding senest 8. marts til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Pris: 200 kr.

Haderslev

14. marts kl. 19:00. *Hoptrup Efterskole, Hoptrup Hovedgade 11, Haderslev*. Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende underholder historiefortælleren Sven-Erik Ravn, som har dedikeret sig til at formidle sønderjysk humor.

11. april kl. 13:30. *Genforenings- og Grænsemuseet, Koldingvej 52, Christiansfeld*. Vi besøger Genforenings- og Grænsemuseet. Der vil blive

givet en introduktion til museet og lejlighed til selv at gå på opdagelse. Efterfølgende kaffe.

Holsted-Brørup

4. april kl. 19:00. *Aktivitetshuset, Højmarksvej 18, Holsted*. Generalforsamling med dagsordenen ifølge vedtægterne. Efterfølgende foredrag af Lis Mikkelsen. Hun er i Sønderjysk Sprogforenings bestyrelsen og vil fortælle om sprogets betydning.

Kolding

4. marts kl. 17:00. *Kvarterhuset, Junghansvej 121, Kolding*. Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende fællesspisning med oplæg ved Kaj G. Nielsen, der er formand for Genforenings- og Grænsemuseet, som han vil fortælle om.

16. marts kl. 16:00. *Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, Bredsten*. Foredraget 'Min morfars hemmelighed – brevene fra Anden Verdenskrig' ved forfatter Peter Nejsum, der har skrevet en bog med samme titel. Efterfølgende serveres Soljanka-suppe. Tilmelding senest 8. marts til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Pris: 200 kr.

21. marts kl. 19:00. *Vingsted Mølle, Bredsten*. Foredraget 'Nolde – maleren, der trådte ved siden af' ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis og forfatter til en bog af samme titel. Efter 1945 blev Emil Nolde fejlagtigt fremstillet som et offer for nationalsocialismen – en fortælling, som han selv lagde fundamentet til. Tilmelding på rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Pris: 100 kr.

Sønderborg

7. marts kl. 14:00. *Knøs Gård, Hørup*. Fællessang med temaet 'De forbudte sange'. Leif Jordt giver et oplæg til sangene, og Åse Abild, tidligere lærer på Duborg-Skolen, sidder ved klaveret. Der serveres kaffe og kage. Tilmelding og betaling: grfs-s.nemtilmeld.dk eller 23

70 90 55 og MobilePay 6860KV. Pris: 100 kr. (ikke-medlemmer 150 kr.)

18. april kl. 18:30. *Knøs Gård, Hørup*. Generalforsamling efter foreningens vedtægter. Kaffe og brødtorte. Foredragsholder meddeles senere. Yderligere informationer via gruppemail og i medlemsbladet. Tilmelding: sonderborg@graenseforeningen.dk eller 23 70 90 55.

Tønder

21. februar kl. 19:00. *Emmerlev Klev*. Pers Awten med båltales og fortælling ved Mikkel Leth Jespersen, forfatter og historiker med speciale i Sønderjyllands Søfartshistorie. Derefter fællessang, kaffe og farisæer i Højer Hus. Tilmelding og betaling senest 16. februar til 22 18 29 12 (eller konto 1551 6955670092 – tilføj navn og 'Pers Awten'). Pris: 110 kr.

10. marts kl. 9:30. *Kulturhuset Emanuel, Tøndervej 38a, Skærbæk*. Rejsefortællinger af Henrik Dam Kristensen, Anna-Line, Jens-Ole Stamp og Johanne Rebsdorf om en livsrejse fra postbud til det politiske landskab, en gymnastikrejse til Uganda og en rejse til Ghanas hovedstad. Tilmelding på www.kulturhus-emanuel.dk. Pris: 375 kr.

Vejle Vesteregn

16. marts kl. 16:00. *Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, Bredsten*. Foredraget 'Min morfars hemmelighed – brevene fra Anden Verdenskrig' ved forfatter Peter Nejsum, der har skrevet en bog med samme titel. Efterfølgende serveres Soljanka-suppe. Tilmelding senest 8. marts til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Pris: 200 kr.

21. marts kl. 19:00. *Vingsted Mølle, Bredsten*. Foredraget 'Nolde – maleren, der trådte ved siden af' ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis og forfatter til en bog af samme titel. Efter 1945 blev Emil Nolde fejlagtigt fremstillet som et offer for nationalsocialismen – en fortælling, som

han selv lagde fundamentet til. Tilmelding på rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Pris: 100 kr.

Aabenraa

14. marts kl. 14:30. *Hos Lone og Jens, Bjergholt 20, Aabenraa.* 'Hjemsted' er en fortælling om kærlighed og identitet i Sønderjylland fra 1930'erne til i dag. Anna Elisabeth Jessens seneste bog er en kollektivroman fra en splittet grænseregion om flere skæbner, som krydser hinanden gennem næsten et århundrede. Tilmelding senest den 11. marts til jensovergaard49@gmail.com eller 40 10 81 42 (sms).

4. april kl. 19:30. *Billedsalen, Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa.* Poul-Erik Thomsen har med sin store viden om og interesse for grænselandet en god evne til at fortage kritiske analyser af, hvad der rører sig i landsdelen, jf. bl.a. hans grænselandskronikker i Sønderjysk Månedsskrift og gæstekommentarer i Flensborg Avis. Grænseforeningens fornyelsesstrategi vil komme under kærlig behandling i foredraget.

MIDTJYLLAND

Ringkøbing og Omegn

14. marts kl. 19:30. *Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, 6950 Ringkøbing.* Lisbeth Lunde Lauridsen fører os ind i en tid med skarpe skel mellem godtfolk og skidtfolk, der måtte udføre "urene" opgaver som bl.a. hjælpere for bøddlen. Tilmelding til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com senest 8. marts. Pris: 90 kr.

Randers-Mariagerfjord

25. februar kl. 17:00. *Johanneskirken, Vorup Blvd. 29, Randers SV.* Jens Overgaard, formand for Grænseforeningen Aabenraa og tidl. lektor på Duborg-Skolen, holder nytårstalen under overskriften: 'Sydslesvig mellem tryghed og forandring'. Fællessang og fortælling. Tilmelding til 27 43 46 53. Pris: 140 kr.

10. april kl. 18:00. *Fritidscentret, Vestergade 15, Randers C.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Inden da spiser vi smørrebrød sammen. På valg til bestyrelsen er: Mai-Dorthe Damberg, Karen-Margrethe Møller (genopstiller ikke), Erik Skafte Overgaard (genopstiller ikke) og Anne Weirich. Tilmelding senest 6. april 27 43 46 53. Pris: 50kr.

Silkeborg-Hammel og Omegn

21. februar kl. 18:00. *Medborgerhuset, Bindslevs Pl. 5, Silkeborg.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Foreningen er vært ved en øl/vand. Efterfølgende foredrag ved Flemming Meyer, fhv. formand for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) og fhv. medlem af den slesvig-holstenske landdag, og fortæller om sit politiske virke i Sydslesvig. Pris: 50 kr.

28. februar kl. 15:30. *Silkeborg Gymnasium, Oslovej 10, Silkeborg.* Vi markerer lokalforeningens 100-årsjubilæum med en samtale med Gitte Hougaard-Werner, formand for Sydslesvigsk Forening (SSF), og Hinrich Jürgensen, formand for Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), med Christian Juhl, medlem af Sydslesvigudvalget, som ordstyrer. Emnet er det grænseoverskridende samarbejde, der anses for at være ganske enestående. Vi afslutter dagen med en sammenkomst på Brasserie Underhuset. Her bliver der servere sønderjysk grønlangkål med brunede kartofler, hvide kartofler, røget hamburgerryg og kålpølser i bedste sønderjyske ånd. Tilmelding til 22 85 89 95 eller akselevin@icloud.com. Pris: 195 kr.

12. marts kl. 19:30. *De Frivilliges Hus, Viborg.* Foredrag ved historiker Dan Andersen, der fortæller om den afgørende Store Nordiske Krig (1700-1720), som forandrede Europas historie. Arrangeres i samarbejde med Viborgegnens Grænseforening. Pris: 50 kr.

Skanderborg

13. februar kl. 18:30. *Kirkecentret, Skanderup Kirke.* Vi byder på sønderjysk grønlangkål med tilbehør. Efter spisningen vil forfatter Pernille Juhl holde foredrag om Maren Sørensen. Tilmelding på 22 48 64 73. Pris: 100 kr.

Skjern, Tarm og Videbæk

22. februar kl. 19:00. *Kirkehuset, Kirkegade 11, Tarm.* Foredrag 'Fra bondedreng i Achtrup til formand for Grænseforeningen' ved Jens Andresen, fhv. formand for Grænseforeningen. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00. Pris: 75 kr.

10. marts kl. 17:00. *Bechs Hotel, Storegade 4, Tarm.* Horst-Werner Knüppel fortæller om Slesvig-Ligaen, som han er formand for. Derefter serveres en lækker middag, inden der er generalforsamling. Tilmelding på bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00. Pris: 150 kr.

Viborgegnen

21. februar kl. 18:45. *De Frivilliges Hus, LI. Sankt Hans Gade 7, Viborg.* Foredrag ved Christian Juhl, tidligere folketingsmedlem (E). Han er fortsat medlem af Folketingets Sydslesvigudvalg og vil denne aften tale om udviklingen i det sønderjyske spørgsmål, om mindretalspolitik som fredspolitik – og naturligvis også om de mange millioner, som den danske stat fortsat bevilliger det danske mindretal syd for grænsen.

28. februar kl. 15:30. *Silkeborg Gymnasium, Oslovej 10, Silkeborg.* Vi deltager i Grænseforeningens Silkeborgs 100-årsjubilæum. For medlemmer af Viborgegnens Grænseforening er tilmelding nødvendig til 21 84 36 56 eller karenmarieravn@gmail.com, da vi tilbyder deltagerne fælles transport til Silkeborg fra og til hjemadresserne. Se Silkeborg for mere information.

12. marts kl. 19:30. *De Frivilliges Hus, Viborg.* Foredrag ved historiker Dan Andersen, der fortæller

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

om den afgørende Store Nordiske Krig (1700-1720), som forandrede Europas historie. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen Silkeborg. Pris: 50 kr.

Aarhus

26. februar kl. 19:00. *Solsalen, Aarhus C.* Hanne Sundin, der er direktør i Grænseforeningen, holder oplæg, hvorefter spørgsmål og debat fra salen. For tilmelding benyt tilmeldingslinket på Grænseforeningen Aarhus' hjemmeside eller ring til FOF Aarhus 86 12 29 55. Pris: 50 kr.

28. februar kl. 19:00. *Dokk1, Store Sal, Aarhus C.* Steffen Kretz, udenrigskorrespondent og nyhedsvært på DR, fortæller om sin nye bog 'Storm På Vej', hvor han beskriver et Amerika, der i dag er ramt af en antidemokratisk understrøm. For tilmelding benyt tilmeldingslinket på Grænseforeningen Aarhus' hjemmeside eller ring til FOF Aarhus 86 12 29 55. Pris: 125 kr.

11. marts kl. 19:30. *Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov.* Et cause-erende foredrag om skolen, livet i det danske mindretal i Sydslesvig og om mødet med det omgivende samfund ved Aase Winberg og Carl Nielsen. De har boet i Slesvig i næsten 50 år og flyttede i 2021 til Hammel. Efterfølgende generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Tilmelding til aarhus@graenseforening.dk senest 7. marts.

NORDJYLLAND

Nordvestjylland

19. marts kl. 12:30. *Snedsted Sognegård, Snedstedvej 138, Snedsted.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende foredrag med tre besættelsestidspolitikere med rod i det nordvestjyske – Peter R. Munch (R), Frode Jakobsen (S), og Per Federspiel (V) – og deres politiske liv efter Besættelsen. Tilmelding senest 12. marts til 20 21 79 64 eller nordvestjylland@graenseforeningen.dk. Pris: 50 kr.

Aalborg

11. marts kl. 19:00. *Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg.* Foredrag med John V. Jensen, der fortæller historien om de tyske flygtninge i 1945. En oversat, men yderst tankevækkende og alt for aktuel historie. Aalborg var dengang en af de store flygtningebyer, og foredraget vil koncentrere sig om situationen i og omkring Aalborg.

8. april kl. 19:00. *Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg.* Foredrag af Jens Aage Poulsen, som har skrevet bogen '1864 – Hvad lærte eleverne?'. Bogen tager fat i historiebrugen i skiftende tiders skolebøger og stiller skarpt på, hvorfor vi ændrer læremidlernes fortællinger, når tiderne skifter.

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

21. februar kl. 19:30. *Lokale 3, Dianalund Borgerhus, Dianalund.* Foredraget 'General de Meza – fra helt til syndebuk?' ved historiker og ph.d. Stefan Pajung, der er ansat i Grænseforeningens sekretariat.

Guldborgssund

4. marts kl. 17:00. *Ældre Sagens Hus, Nykøbing Falster.* Ordinær generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende er foreningen vært ved en bid brød, mens Jutta Bojsen-Møller, cand. mag. i dansk og religion samt lektor emerita, vil holde foredrag. Tilmelding senest 23. februar til tiv65@hotmail.com eller 22 93 46 96.

Lolland

21. marts kl. 19:00. *Sognets Hus, Maribo.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende kaffe samt foredrag ved lektor Tove Niclasen om maleren Rasmus Larsen, der især er kendt for blomsterfrisen i vandrehallen på Christiansborg. Tilmelding senest 16. marts til 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk.

Næstvedegnen

26. februar kl. 19:00. *Sct. Mortens Sognegård, Kattebjerg 2.* Foredraget 'General de Meza – fra helt til syndebuk?' ved historiker og ph.d. Stefan Pajung, der er ansat i Grænseforeningens sekretariat. Tilmelding senest 22. februar til muusman@gmail.com eller 51 25 03 17. Pris: 25 kr.

18. marts kl. 18:30. *Evensølundsvvej 5, Præstø.* Rundvisning på Idræts-højskolen Bosei og efterfølgende foredrag med Freddy Johnsen, tidligere gymnastikinstruktør og formand for Gymnastikforeningen Bøgestrømmen. Tilmelding senest 10. marts til muusman@gmail.com eller 51 25 03 17. Pris: 150 kr.

8. april kl. 19:00. *Sct. Mortens Sognegård, Kattebjerg 2, Næstved.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Da der serveres et par stykker smørrebrød på foreningens regning, er tilmelding nødvendig senest 4. april til kurt.muusmann@gmail.com eller 51 25 03 17 20 24.

Ringsted

22. februar kl. 19:00. *Kulturhuset, Søgade 3, Ringsted.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende præsenteres den kommende tredagedstur.

19. marts kl. 19:00. *Klostermarkskirken, Ahorn Alle 46C, Ringsted.* Tag med til sangaften i Klostermarkskirken. Pris: 50 kr. (ikke-medlemmer 75 kr.).

Sorø

11. april kl. 19:00. *Lokale 111, Værkerne, Frederiksvej 27, Sorø.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Inden da begynder vi med et foredrag, som bekendtgøres senere. I pausen er foreningen som sædvanlig vært ved ost og rødvin.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

14. marts kl. 14:00. Kedelhuset, Fredensvej 12 B, Hillerød. Videoforedraget 'Hverdagsliv i grænselandet' ved Alexander Leicht Rygaard, journalist ved Grænseforeningens sekretariat. Tilsat en portion personlige kommentarer og anekdoter, får vi en fornøjelig eftermiddag, der samtidig gør os lidt klogere. Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller 61 22 92 55. Pris: 30 kr.

Hørsholm, Det Grønne Område og Gentofte

26. februar kl. 19:30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, Hørsholm. Foredraget 'Nazisternes sidste tilflugt' ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør ved Flensborg Avis og forfatter til en bog af samme titel. Efterfølgende generalforsamling. Pris: 50 kr.

Skal jeres lokalforeningsarrangementer med i magasinet Grænsen?

Så sørg for, at jeres lokalforeningsside på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet efter følgende deadline: Deadline: 6. marts 2024. Udgivelse: 8. april 2024.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Skal jeres lokalforening have trykt et lokalforeningsprogram?

Så sørg for, at jeres lokalforeningsside på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret i relation til den nye proces (OBS: Mere info følger snart i Grænseforeningens nyhedsbrev til medlemmerne, Medlemsnyt). Så samler vi alle arrangementerne til et program efter følgende deadline: Deadline: 1. maj 2024. Udgivelse: 10. juni 2024.

Tag med til Aachen og det tyske mindretal i Belgien

SSF Flensborg Amt og Grænseforeningens Kreds 20 inviterer til en fællesrejse til Aachen og det tyske sprogfællesskab i Belgien med endagstur til Bruxelles. Det foregår fra lørdag den 28. september til torsdag den 3. oktober 2024. Vi overnatter i Aachen på centralt beliggende hotel. Pris for bus, hotel med halv pension, helpension én dag, samt guider er 7.500 kr. Tilmelding med betaling af depositum på 2.500 kr. skal ske senest 25. marts 2024. Bindende tilmelding med betaling af restbeløb den 28. maj. Læs mere på www.graenseforeningen.dk/aachen

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand
Peter Skov-Jakobsen
pesj@km.dk

Direktør
Hanne Sundin
hs@graenseforeningen.dk
tlf. 21 28 82 84

Grænseforeningens strategi 2023-28 – "For en åben danskhed"

Grænseforeningen vil:

- Placere grænselandet i hjertet af et åbent Danmark og et åbent Europa.
- Stå vagt om København-Bonn-erklæringerne.
- Skabe bevidsthed om egen national identitet som udgangspunkt for at sætte mangfoldighed på dagsordenen.

Dette opnås gennem at:

- Oplyse, informere, skabe viden om og forståelse for, hvad danskhed er, herunder hvad det danske mindretal er. Dette skal ske med udgangspunkt i, at såvel danskhed og det danske mindretal findes i mange modeller. Samt at den mangfoldighed i sig selv har værdi.

- Tilvejebringe og kommunikere viden og analyser, der identificerer og belyser grænselandets særlige udfordringer og vilkår, og i forlængelse heraf formulere løsningsforslag, der fremmer forholdene i grænselandet.

Forudsætningen herfor er at:

- Grænseforeningen er en forening, der gennem arrangementer, videndeling og oplysning samler mennesker med interesse for grænselandet og med indsigt i, at grænselandets historie og samtid er hele Danmarks historie og samtid.
- Grænseforeningen er en professionel og moderne organisation, der understøtter og udvikler en landsdækkende, medlemsbåret, national forening af frivillige.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Peter Skov-Jakobsen, København
1. næstformand: Else Tombo, Sønderborg
2. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Sven Wieland, Kolding
Else Tombo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Annemarie Brett Jakobsen, Gadstrup
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Jan Uldal Niemann, Helsingør
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Benedikte Marie Kaalund, Roskilde
Axel Johnsen, Gråsten
Peter Bruhn Jepsen,

Grænseforeningen Ungdom

Bo Sösemann, København
Elizaveta Wagner, Odense

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Franciska Clausen var som kunstner svær at sætte i boks. Hun gjorde sig som både avantgardist, surrealist, designer og portrætmaler.

Franciska Clausen fejres med jubilæumsår

Af Alexander Leicht Rygaard

Den 7. januar var det 125 år siden, at den sønderjyske kunstner Franciska Clausen blev født i Aabenraa. Det markerer hendes hjemstavnskommune med et jubilæumsår, der byder på opera, kunstudstillinger og foredrag

Franciska Clausen blev født i Aabenraa, da byen var tysk, og døde samme sted, da den var blevet dansk. I mellemtiden gjorde hun karriere som grænsebrydende, internationalt orienteret avantgardekunstner og portrætmaler.

Den 7. januar 2024 var det 125 år siden, at hun kom til verden, og det markerer Aabenraa Kommune med et jubilæumsår fyldt med begivenheder dedikeret til kunsten og Franciska Clausens liv.

“For Aabenraa er Franciska Clausens betydning svær at overvurdere. Hendes imponerende bedrifter inden for kunsten taler for sig selv, men også hendes mod som kvinde i en mandsdomineret kunstverden i 1920'erne er forbilledligt. Derfor er det også helt på sin plads, at vi i Aabenraa Kommune kommer til at markere 125-året for hendes fødsel”, udtaler borgmester Jan Riber Jakobsen (K).

Franciska Clausen er en af Danmarks vigtigste kvindelige kunstnere. Det har

Inge Lise Mogensen Bech, museumsinspektør ved Randers Kunstmuseum og forfatter til en monografi om Franciska Clausen, tidligere forklaret til magasinet Grænsen.

“Det er på tide, at hun bliver skrevet ind i kunsthistorien og i almindelige menneskers bevidsthed”.

Jubilæumsåret byder bl.a. på operaen ‘Franciska’, som foreningen Opera på Grænsen står bag, men her mangler fortsat en premieredato. Forestillingen har dog modtaget en donation på en million kroner fra A.P. Møller Fonden, så det skal nok blive en stor oplevelse.

Kunstmuseet Brundlund Slot har åbnet dørene for udstillingen ‘COLLAGE. Franciska Clausen 125 år’, mens Aabenraa Bibliotek og Kulturhuset Nygadehuset inviterer til en række foredrag om Franciska Clausen og andre kvinder i kunsthistorien.

Se flere arrangementer på den nyoprettede hjemmeside www.franciskaclausen.dk 🍷